

AD MAXIMUM ATQUE

adeo clarissimum Hispaniarum principem. D. Philippum inuictissimi Cæsaris Caroli. V. primogenitū. Fratris Dominici Soto Segobiensis, theologi, ordinis prædicatorum, Salmanticæ professoris, ac prioris cōuentus. S. Stephani.

IN CAUSA PAUPERVM
DELIBERATIO.

AD MAXIMUM ATOVE

adeo clarissimum Hispaniarum principem. D. Philippum, inuictissimi Cæsaris Caroli. V. primogenitū. Fratris Dominici Soto Segobienſis, theologi, ordinis prædicatorum, Salmanticæ professoris, ac prioris cōuentus. S. Stephani,

IN CAUSA PAUPERVM DELIBERATIO.

VLLAMEVNq̄ratio Princeps maxime inducere potuisset, has ad magnitudinē tuā literas dare, nisi et legissem sæpenumero apud multos, quāta esse debeat in principe humanitas, quantāq; cuiusuis classis hominib⁹ audiēdis māsuētinē excelsū istud genus mortalium debeatis: pariterq; ex multis audiuissem, quantātu (quod patriū vobis genti-

leq; est) humanissime præstes. Atqui, si quādo alias, vel nunc maxime multorum te sententias humaniter, non auditurum modo, cōiectura est, sed etiam rogaturum. Népe de ea re, de qua cū a celsitudine tua (quippe qui Cæsaris throno sedes) iudicatū fuerit, nihil cunctis aliđq̄ decretū audire, ac iussis parere integrū erit. Haud me latet, nō me in ijs esse, quorum authoritas vllō possit momento rem tā a multis controuersam, tāq; matura cōsultatione sancitā, huc illuc inuertere. Neq; ea ego mente negotium hoc dicēdi suscipio, vt quicq̄, quod in actis sit, inmutare cōtendam. Verum id satis duxerim,

si, id quod fieri, statutum est, cunctis hinc inde incommodis diligentius exploratis, cautius, prouidentius, ex diuinoque magis nutu fiat. Qua uidelicet melius ratione miseris pauperibus fuerit consultum. Id quo in hac re esse nullum potest aut Cæsareæ maiestati, tuarumque perinde amplitudini obsequium gratius, aut rei publicæ cumulatius bonum. A deo nos pauperum habere curam Christus saluator noster, non modo uoluit, prædicauit, et admonuit: sed & summis nobis tum pollicitationibus, tum cominationibus edixit.

¶ Sunt nonnullæ, neque ex postremis quidem, ciuitates cæsareæ huius hispaniarum patrimonij, ubi his retro annis quatuor ceptum est, pauperes, vagabundis expurgare, in ordinem cogere, eleemosynas certa ratione & modo, & colligere, & distribuere. Sane ut hostiatim medici circumire cohibeantur: ut hoc illi labore, diuites uero, eorum improbitate leuantur. Neque eleemosynæ temere profundantur. Sed delectus pauperum fiat: quo, iis quos lex validos appellat, de medio sublatis, alijs, qui uere egent, uerberiores obueniunt.

Quod equidem institutum esse nemo potest, qui non suo genere, merito præclarum censeat, christianoque pectore uideat perficisci. Atque adeo dignum æstimet, quod pro sua quisque uirili laudet, foueat, omnique studio complectatur. At cum res tam sit magni momenti, aliarum quoque sui ordinis legem subeat, necessum est. Nepe ut eas sit, de qua non facile inter omnes conuenire possit. Operum etiam unumquodlibet non de subiecta materia, quantumlibet in honestissima uersetur, uirtutis continuo nomen promeretur: quæ neque uirtutis lineam statim attingit. Quin uero compluribus prius opus habet circuectiri, quæ in uniuersum explorata ut sint, atque prospecta, nisi multorum iudicio, fieri nequit. Atqui usus uenire sæpe solet, ut prudentes quidem uiri atque etiam consultissimi de rebus nostris imperitorum dubitationibus multa, quibus cauere debeant, prospiciant. Nam audiens sapiens ut in puerbio

est Salomonis) sapiētior erit. Igit̄ neq; tu Princeps opti- Proue. i.
me neq; aliorum quisq; verba hæc, qualiacūq; adorno,
aut animo mihi cuipiam aduersandi, aut cupidini con-
tendendi adscribat. Neq; enim vlla in re tantam mihi fa-
cultatem arrogo, neq; in hanc tali animo citra culpā pro-
dire potuissē. Quocirca nihil est causæ, cur se mihi qsq;
concertandi disputandue gratia obuiā proferat. Siqui-
dem, vt paulo ante dicebam, non alio orationis meæ) si
quos modo habitura sit) neruos intendo, quam vt illæ
quæ in pauperes apparantur leges, q̄ fieri maxime po-
test, circūspetissime ferantur. Qua ratione fiet, vt inter il-
los, qui in hoc negotiū amplissimas elemosynas quo- Luc. 21.
tidie largiuntur, pro mea ego tenuitate, cum pauperula
illa euangelica, duo minuta erogauerim. Quandoqui-
dem elemosynæ, quarum sumus egenis debitores, nō
in solo pane positæ sunt. Quinimmo vt Gregorij verba
referam. Habens intellectum: curet omnino ne taceat. Hom. 9.
sup euāg.
gelia.
Habens rerum affluētiam: vigilet ne a misericordiæ lar-
gitate torpescat. Habens artem qua regitur: magnopere
studeat, vt vsum atq; vtilitatem illius cum proximo pro-
curet. Habens loquendi locum apud diuitem: dānatio-
nem pro retento talento timeat: si cum valet nō apud eū
pro pauperibus intercedat. Hæc Gregorius. Munus er-
go a lingua nō infime prodesse nōnunq; pōtest afflictis
pauperibus. Vt enim est in Ecclesiastico. Diues iniuste Ecclī. 13.
.11. q^e. 3.
egit, et fremet: pauper autem læsus tacebit. Et Isidorus
(quod. xj. q. iij. inter decreta relatum est) pauper (inquit)
dum non habet quid offerat in iudicio, non solum audi-
ri contēnitur: sed etiam cōtra veritatem opprimitur. Ob
idq; qui pauperem protegit, deum imitatur: qui teste
illo pauperum patrono Iob, de manu violenti eripit pau-
perem: et conteste Dauid, a dextris pauperis: vt sal-
uam faciat a persequentibus animam eius. Idcirco in re

quæ ad christianâ religionem tanti refert, sane qua de
vita pauperum, nec sine diuitum magno periculo, de-
cernitur, nemo reuera posset officiû prætermittere, qui
non protinus reprehensionē incurreret, qua (vt est in euâ-
gelica parabola) neq̄ illum seruum et infidum domi-
nus tā increpuit acriter, q̄ talentum, quod si fœnera-
tus fuisset, vsuris potuisset augere, vt domino suo mul-
tiplicatum redderet, subtus terram maluit abscondere.
Absit eo hæc animo dixerim, quo velim quempiam cō-
dēnare. Etenim quotquot prouinciam hâc, negociûq̄
pauperum suscipiunt, vtranuis partem tueantur, zelo
pietatis ac religionis ducuntur: atq̄ adeo vtrosq̄ copio-
sa merces manet apud deum. Sed huc penitus mea ten-
dit oratio, q̄ pro suo q̄sq̄ ingenio iudicioq̄, rationes
in mediû de hac re p̄ferre debet, q̄bus vtrinq̄ discussa,
exactius definiatur. Quod autem in animum induxe-
rim ad amplitudinē tuam orationem dirigere, nullum
in absentia Cæsaris legitimum alium iudicē, apud quē
causam pauperum orarem, deligere, aut potui, aut cer-
te debui: Cum quod deus ipse, per quem reges regnât,
& legum conditores iusta decernunt, sæpe et multum
iudicē, se patronum, ac patrē pauperû, honoris gratia,
nominat. Vnde Synod⁹ cartaginēsis quinta admoni-
tos esse voluit prælatos, vt ab imperatorib⁹ gloriosissi-
mis pauperû patrociniû postularēt. Tū ē q̄ causa hæc
et ad Cæsarē & ad curiâ iam diu delata est. Scriptâ du-
xi non latine solû (quo tamē sermone latius ac pressius
re explicui) verum et hispane. Primû quod (vt alias me-
claretadini tuæ dixisse memini, quâdo scholas nostras
hoc honore dignatus es, vt lectiōibus nostris interesse
volueris) quâuis vtrûq̄ idyoma plene capias, ad princi-
pes tñ nō nisi patrio eorû sermone vti, fas est. Præterea
quod cum causa hæc, de qua dicturus prodeco, popula-

Prove, s.

ris sit: vt pote cui⁹ cognitio ad plebē etiā ptinet, operæ
preciū fuit, illa lingua pferri, quā vulgus etiā pciperet.

¶ Q VONARRATIO CONTINETVR. CAP. II.

PRIMUM, quod huic fabricæ subiectū est
faxum, petitio illa fuit quadragesima sexta
in cōuentu regni, qui Valeoleti celebriter fa-
ctus est. anno ab orbe redempto. 523. supra
millesimū. Qua pauperes apud Cæsare delati sūt, q̄ si
nes patrios egressi regnū medicātes peragraret: idq̄ nō
sine dānis (vt causabat) quæ res publica eiusmodi gētis
vagatiōe per multa recipit. Ob idq̄ ius a Cæsare implo-
ratū est, quo medici suo qsq̄ solo cōtinerent: neq̄ per-
mitterent circūuagari. Id veruntñ, quāuis vt de illo pro-
uideret responsū fuerit, nō fuit tūc edicto publico cau-
tū. Qua de re in cōuētū itidē celebri apud Matritū. an-
no. xxviij. petitiōe. xlv. de eadē rursus egenorū vagatio
ne cōquestū est. Neq̄ aliud inde, q̄ prius, responsū pro-
curatores reportarunt. Deinde in conuentu, qui anno
.xxxiiij. eodem conuocatus est, petitione. cxvij. alia sub
alio tenore producī supplicatio. Videlicet quod sin-
gulis regni ciuitatibus prouidus aliquis ac circūspect⁹
vir negotio pauperū delegaretur. sine cui⁹ testimonio
& Chirographo nemini licitum esset hostiatim men-
dicare. vt hac ratione legitimi pauperes cōperti essent.
Huic, veluti iustæ supplicationi, subscripsit Cæsar, vt
vagabūdi quos lex (validos appellat) oppidis abigeren-
tur, aduenæ, qui prætextu paupertatis falso titulo mē-
dicāt, pellerent a curia. Quib⁹ adiecit, vt legitimi pau-
peres suis cuiusq̄ dicecesibus procurarentur & alerent.
Nulla illic tñ pœna in legitimos pauperes decreta est,
quocūq̄ regni mendicatū cōmigrauerint. Postea de-
mū (quod ad rem denuo propius attinet) anno. xl. cu-
ria, quæ est Cæsari a cōsilio, ea quæ præfatis petitiōib⁹

Sex arti-
culi.

continentur, vt obseruariētur, senatus consulto manda-
uit. Atq; adeo post consiliariorum subscriptiones instru-
ctio quædam appēditur, sola tabelionis manu signata.
Qua executionis forma articulatim præscribitur. Sūma
eorū, quæ ad rem pertinent, sex continet articulos. Caue-
tur enim primum omnium, vt nemini prius mēdicare li-
ceat, q̄ eius paupertas legitimo examine constiterit. Secū-
do, necuiq; mendico, etiā legitimo, nisi in propria patria
intra certos terminos, sit integrum mendicare. Excepto
inde tempore extremæ famis, aliusue cuiuslibet magnæ
calamitatis. Tertio, ne absq; chirographo aut parrochi
aut illi⁹, qui huic muneri delegat⁹ esset, quisq; mēdicet.
Quarto, q̄ nisi prius sacramentaliter confessis, huius-
modi chirographa mendicandi concedantur. Quinto,
qui ad limina Iacobi peregrinantur prohibiti sunt, et lō-
gam moram facere in via, et a recto itinere vltra duo-
decim mille passus (quas Hispani quatuor leucas dici-
mus) deuiare. Reliqua iustissime extra controuersiā fan-
cita sunt. Postremus deniq; adiectus articul⁹ est, vt dice-
cesani, prætoresq; vrbium, pro sua vtriq; facultate, sat-
tagerent, instituta hospitalia reficere: eorūq; dotes a qui-
busuis debitoribus ac retētoribus exigere. Atq; adeo cu-
rarent, si qua forteratione fieri posset, vt pauperes in suo
cuiusq; territorio abunde sustentarentur: ne vlla eos ne-
cessitas diuagare cōpelleret. Hæc metinæ año pxime lap-
so. xliiij. prælo mandata sunt. ¶ Super hæc fundamenta
cæpere ciuitates institutiones construere. In quibus ha-
bebatur. Primum vt yagabundi vrbe exigerētur. Mox
vt aduenæ mēdicātes, postq̄ essent refecti et recreati, cer-
toq; donati subsidio, trāsire protin⁹ cogerenf. Deinde,
ne mendicantes indigenæ hostiatim discurrere fineren-
tur: sed domi receptis, alij ad mun⁹ hoc destinati eleemo-
synas colligerent, atq; conficerent. Ad hæc obeūda mu-

nera ministri, cum alijs, tū etiam prætores executores creati sunt. Cuncta quidem zelo sancto ac pietate plena. Nepe vt legitimi pauperes, qui domi clausi malunt præve- recundia extrema pati, quā ad mendicandum prodire, hac ratione maiora possent subsidia recipere. Nam qui aliter quā sancta intentione, institui hæc potuissent, Zamoræ præsertim, quæ harum fuit vrbiū prima, vbi prior ordinis religiosi ac toto orbe illustris diui Ioānis aderat. Qui (quando in præsentia celsitudinis tuæ suis alijs honoris titulis uuncupari nō permittitur) cum in alijs germane christianus, tum in pauperes christianissime magnificus, atq; (si verba cohererent) elemosynarum sanctissime prodigus, nihil vnq; in pauperes decerni permisisset, nisi religiosorum prudentūq; iudicio in re esse pauperum cognouisset. Post modum vero cū murmura in hac vniuersitate de institutionibus huiusmodi suboriretur, consulti nōnulli a Zamora sumus. Qui non in vniuersum eorum articulis applausimus. At nonnullis pro iudicio nostro recisis, reliqua subscribere polliciti sumus. Tum demum post dies aliquot scripta ad nos ab eadem vrbe sunt capitula quædam articulorū, quæ subscribaremus. Ingenuè fateor inscitiam meam ac temeritatem. Credidi nihil aliud in scriptis esse, q̄ ego verbo promisseram subscribare. Et ideo, quā nō legi scripturā, subnotaui. Non quod inter tot numero, tāq; insigniter sapiētes quicq; mea subscriptio authoritatis, aut addere, aut adimere posset: tamē audio aliqua illic haberi, quæ si legissem, probare præruditate mea non possem. Hinc hæc, q̄ postq̄ hisce dieb⁹ a reuerēdissimo Cardinali Toletano, meā sententiā Valeoleti de hac elemosynarū ratione rogatus, respondi, non me cuncta posse me te plene capere, ecce articuli ei zamorēses exhibent, meo nomine subscripati. Quos deinde (vt audio) corā clare-

Dist. 93
.c. ego
solis.

tudine tua eorū fautores produxere. At vero cum illius ego nō sim authoritatis, quam pythagorici suo Pythagoræ tribuebant: qui nullum veritatis testimonium petebant, q̄ q̄ magister dixisset: sed eā potius augustinia nam legē ad Hieroniniū (quæ in decretis est) cū omnibus qui de hac re loquūtur, tū maxime mihi præscriptam esse cupio: vbi ait nemini præter canonicos libros, quantalibet sanctitate doctrinaue polleat, maiorem adhibendam esse fidem, q̄ eius rationes persuasionesq̄ fecerint: quid ego alias subscripserim, nihil propemodū refert: sed quid rei veritas fuerit, pagellam hanc testem appello. Ad rem itaq̄ vt reuertar, a Zamora deinceps (tamen si nōnullis hic refragātib⁹) easdē hęc ciuitas cōstitutiōes accepit. Hinc demū Valeoletū cōmigrarūt. Vbi (vt istic rumorem audiui) te aplissime dñe, et quidem merito, ancipitē habēt. Vnde mihi animū subiit, deliberationē qualē hanc cūq̄, ad amplitudinē tuā scribere. Vereor ne vsq̄ ad facietatē narrationē ptraxerim. At necessariū arbitrat⁹ sum integrā rei sumā, de qua dicturus sum, primum omnium ob oculos ponere.

DE VAGABUNDIS. CAP. III.

1. cor. 6.
et. 10.

DELIBERATIONEM Hanc, vt pleraq̄ omnia, quæ in consultatione posita sunt, in duo statim secari operæpreciū est. Enimvero quid nā liceat, quidue illicitū sit, primum oportet constituere. mox ex his quæ licita sunt, quid expedire videatur, discutere. Hanc partitionem Apostolus priori epistola ad Corinth. sub his verbis adumbrat. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent: sed non omnia ædificant. Neq̄ vero eadem sunt ambo via perscrutāda. Sed diuersa potius lance expēdenda. Quid nāq̄ liceat, lege agendum est. Quoniam de qua rescripta est lex (vt super. L. prospe-

ximus. ff. qui et a quibus. iuris prudētes cōsiderāt) nul- ff. qui et
 lus disputationi cōceditur loc⁹. At vero vbi ex duob⁹, a qb⁹. l.
 quæ ambo per legē licita sūt, vtrū eorū expediat delibe- profpe-
 ram⁹, tūc ex æquo & bono, argumētisq; a prudentia p- ximus.
 fectis coniectanda res est. Et quia ex rerū diuisione per
 multa et sciētix et cōsilia luce clarescūt, lōge interest int
 vagabūdos homines, & eos qui, cū vere sūt pauperes,
 per orbē medicādo discurrūt. Nā de priori hominū ge-
 nere, nō lege modo particulari regni, sed antiquori mul-
 to, quæ inter cōmunia iura scripta est, atq; adeo diuino
 ac naturali iure antiquissima, cautum est, ne in republi-
 ca impune permittantur. Alteros vero, nempe aduenas
 et peregrinos (saluo eorum iudicio, qui iuris prudētia
 præstant) nulla lege video, quocūq; illi gētium discurs-
 rant, inhiberi. Quin vero, si et euangeliū, & qd' natu-
 ralis rō suggerit auscultem⁹, neq; esse apparet ex æquo
 et bono. ¶ Quātū ad priorē partē spectat, nomē/ vaga- Vagabū-
 būdos/ quis pmo sono nihil aliud designare videat, q̄ dus.
 hominē, qui sine ppria sede ac domicilio per orbē vaga-
 tur (vt sup. c. fi. de foro cōpeten. et. l. hæres absens. ff. Deforo
 de iudi. docte adnotāt iurisconsulti) addendū tñ est, vt compe.
 eius notio hēt, q̄ sint homines nulla necessitate, cōmo- ff. de iur.
 ditate aut vtilitate vagātes. Alias nō esset (vt plane est) dī. l. 1. hæ-
 renens.
 nomē infame. quippe quo ociosos hoīes subnatamus.
 Qua de re qui ratione, aut artis exercendæ, negotiatio-
 nisue, aut alius necessitatis siue vtilitatis patrios fines
 egrediunt, nec vituperant, neq; hoc p inde famoso vaga-
 gationis nomine censentur. ¶ Igitur q̄ id genus ho-
 mines, qui neq; substātiā habent, vt a seruilibus ope-
 ribus procul sint, neq; debilitate rursus aut quouis
 alio impedimēto legitime tenentur, quomin⁹ labores
 eiusmodi seruiles subire possint, non debeant impune
 circūuagari, primū argumentum est a lege diuina. Cu-
 Vagabū-
 di lege
 diuina p-
 hibetur.

Gene. 3. ius nos deus initio statim orbis conditi admonitos esse
voluit. Vbi hominē ex amoenissima illa padiso, in qua
(si in iustitia et æquitate perseuerasset) suauissimo contē
plationis ocio frueretur, merito suo eijtiens, in sudore
Deu. 25. (inquit) vultus tui vesceris pane tuo. Idq̄ deinceps sub fi
gura confirmauit: dum in Deuteronomio, ne os bouis
I. ad co. 9 trituantis ligaretur, edixit. Quod (interprete ad corin
thios. Paulo) non tā curam exprimit quā deus habet de
bobus, q̄ q̄ homines qui in opere sunt et negotio, di
Math. 10 gni sunt quo vescuntur pane. ociosi vero, minime. Id qd̄
et Christus ipse seruator noster in euangelio docuit:
vbi ait, dignum esse operariū mercede sua: et vbi homi
nes illos in foro stātes ociosos reprehēdit. Quāuis ocio
Mat. 20. sitatē illi excusauerint, q̄ nemo eos cōduceret. Et ad The
2. thes. 3. salonicenses Paulus. quosdam fratres acerbe redarguit,
q̄ cum ociose et absq̄ negotio essent, atq̄ ideo extra or
dinem, eleemosynas a populo recipiebant. Et concludit,
q̄ qui non laborat, neq̄ māducet. Tametsi nōnulli quā
do non alio eos nomine subnotemus) temerarij certe, pa
rūq̄ ad loquēdum circūspecti, illum locum aduersus re
ligiosos medicantes interpretari tētauerint. Cum tamē
ibidem Paulus, et alibi frequēter aperte doceat, quantū
iuris habeant qui spiritualia seminant, vt temporalia me
tant. Attamē nō est hic locus digressionis huius: sed ad
propositam conclusionem reuertamur. ¶ Mox eadē con
clusio ratione naturali cōprobatur. Qui enim in bonis
non habet vnde viuat, nullum ius habet aliena petendi,
nisi aut arte sua, aut quouis alio labore, aut negotio alijs
vicissim seruiat. Vtraq̄ enim ratione deus et natura hu
manis rebus prospexit: dum et diuites esse et pauperes sa
pienter disposuit. Sane, vt diuites essēt velut anima, quæ
corpus regit: pauperes vero, vt corpus qd̄ animæ seruit.
Quippe qui terram colant, artes exercean, vt sine quia

Lege na
turali.

bus humana vita transigi nequit. Deus enim et natura (vt. x. de natura animalium Arist. autor est) nihil vnq̄ frustra fecit. Idcirco qui ociosam prodigunt vitam præter legem naturæ viuunt. Vnde vt Seneca. xix. lib. ad Lu. et. ij. de natura deorum Cicero testes sunt, ociosi homines perinde sunt, ac si non essent. Et Demetrius philosophus ociosos homines mare mortū appellat. Adeo vt neq; magnates, qui subditorum vectigalia exigunt, alio vlllo iure possent accipere, nisi ob curam, solertiam, ac (si opus est) sudores, quos in subditis gubernâdis subeunt. Quinetiam et principes (vt Cæsar rerum clarissime gestarum longo vsu compertum habet: & tu in clyte Princeps iam iam experiri pergis) id penitus iuris ac meriti ad tributa habent, quæ sibi a re. pu. conferuntur, q̄ (vt ait ille) tot tantaq; negocia sustineant, vt rem pu. armis tueantur, moribus ornent, ac legibus emendent.

Tertia hæc ratio præfatæ conclusionis est. Ociositas (vt est in Salomone) multâ malitiâ docuit. Cuius causâ alio prouerbio explicat. Nã cū desiderijs semper sit prægnans ociosus, quid demū aliud, q̄ malitiâ parturiat, et iniquitatē? Primū omnium cōsuetudini aliena petēdi annexa cōfestim est adulatio. Mox verecundia perficitur. Quo tamē freno homines a vitiorū præcipicio retinentur. Tertio caro ad libidinē emollescit. Etenim vt poeta ille scriptū reliquit. Ocia si tollas, perire cupidinis arcus. Quarto mēditas vagabundi, furandi magistra est. In summa, cū huic generi perditorū hominū nulla cū hominibus melioris notæ, quorū bonis moribus imbuantur, consuetudo sit aut cōmerciū, fit vt christianæ totius religionis facile obliuiscant. Atq; adeo quibus ipsi coloribus semel infecti sunt, inquinare alios et contaminare pergunt. Vnde Platoni in de republica / ociositas pestilentia mortalium est. Quâ ob rem accuratissime cauit,

Arist. de
 natura
 animalium.
 Sen. epi
 stola. 19.
 Cice. li.
 2. de na
 tura deo
 rum.

Ociositas
 tatis ma
 la.

Decōse,
dist. 5.

Aug. ad
vercel.

Hom. 26

Sene. de
clemen.

Eze. 16.

Arist. 7.
poli.

vt nemo esset in republica, qui ociosam viueret vitam. Et inter nostros sanctos Theologos Hieronymus ad ruffi. (id quod de consecra. dist. v. capitulo / nunq̄ / refer- tur) hoc nos clypeo aduersus arma diaboli protectos esse cōmonescit, si nunq̄ nos ociosos aduersarius ille inueniat. Et Augu. in epistola quadam ad vercellenses. Nullus (inquit) fructus ocij: immo magis dispēdium. Ociosus Esau amisit primatus benedictionē: quia ma- luit cibū accipere, q̄ quærere. Et Chrysost. super Ioā. Per uersi facti sumus ocio: non laborare / nos corrumpere assuevit. Et Sene. lib. de clemētia. Emollit ocium vires: sicut rubigo ferrum. Fax immota torpet: ignem agita- ta restituit. Atqui alijs cōpluribus quæ in sententiā hāc cumulari facile possent, clarissimis testimonijs, prophe- ta ille Ezechiel post longam Hierosolimorum execra- tionem: quo tandem malorum omnium semina pate- faceret. Ecce (inquit) hęc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & ocium ipsius, & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant. ¶ His alijsq̄ huiusmodi testimonijs et ar- gumentis instructi quotquot rem publicam, aut scrip- tis præceptis instituerunt, aut rebus clare gestis guber- narunt, ociosos huiusmodi homines de medio rei pu- blicæ sublato esse volunt. Qui ex sentētia Salomonis sūt velut acetū dētibus, et fum⁹ oculis. Quo circa Arist. vij. eorū lib. quos politicos inscripsit, rē publicā in ociū partitur et negotiū. Atq̄ homines ingenio præstantes (quos liberos vocat) in ocio esse præcipit. Quod est / a mechanicis artib⁹, alijsq̄ id genus corporeis laboribus exēptos. Qui partim ad gubernacula rei publicæ sedeāt: partim rei militari præficiantur. Alij literarum contem- plationi incumbant: alij deniq̄ diuino cultui manci- pentur. Eis vero, qui corporis potius robore, q̄ ingenio

valent, seruii vulgo, nullum (inquit) ocium dandum est: sed in opere semper & negotio teneantur, oportet. Qua de causa Lacedemonij, bellis efferrati hoies (vt idē illic Philosophus cōmemorat) plus forte iusto armis & rebus bellicis iuuentutem exercebant. At Numa pompilius, secundus Romanorum Rex, homo contra suo pte ingenio religiosus et pacificus, nō solum (vt L iuius refert) propter deorum cultum tantam sacrificiorum ac cerimoniarum multitudinem instituit: sed in hoc preterea, ne qui armis fuerant assueti, luxuriarent ocio animi. ¶ Ad ius ergo commune vt descendamus, hanc obrem. Iustinianus imperator legem tulit. li. C. xj. cui titulum fecit / de mendicantibus validis. Quod est / de his, qui cum non modo sani, sed sint & ad labores factis firmi, ficta simulataq; infirmitate, orbem mendicando peragant: legitimorum pauperum elemosynas iniuria vsurpantes. Qua proinde lege potestas cuiusq; fit & facultas, homines huiusmodi, si seruilia sint, manuciandi. Sin vero sint liberi, perpetuo (inquit) colonatu fulciantur. Idem ferme in Auten. de quæstore. colla. vj. cauetur. Sane vt quæstori curæ sit, aduenas qui in vrbe sunt, qualis quis sit; explorare: quodq; negotium aut fortuna eos in vrbem perduxerit: eorū causas, quo facile expediantur, procurare. Si manere velint, valentesq; sint & ad laborem sufficientes, ad laborem compellantur. Si seruilia, possessoribus transmittantur. ¶ Hinc & peculiare leges regni deriuatæ sunt. Neq; aliud progenitores altitudinis tuæ de hac re sanxerunt, q̄ vt iuri cōmuni subscriberēt. Extat primū inter eas quas partitarum vocant: parte. ij. titulo. xx. edictum, quo legi de mendicantibus validis subscribitur. Nempe q; huiusmodi sobeiiani (verbum legis est) & vagabundi a republica, veluti hostes, profligātur. Id quod lege alia inter

L. demē.
vali. C.
li. xj.

Autē. de
quæstore
colla. 6.

Lex pti.

Lex ord.

eas quas ordinamenti appellant, tametsi pluribus ver-
bis, cauetur. Lex prima est tituli. xiiij. lib. viij. Biruiescæ
anno a nato saluatore. cccxxxvij. supra millesimū pro-
mulgata. Vbi nouū aliud detrimentum, præter ea que
supra cōmemorauimus, refertur, quod res publica a va-
gabundis accipit: videlicet q̄ dum ocioforum hominū
turba permittitur, agri vacant cultoribus, et artificum
inopia respublica laborat. Quo circa, rigore penæ mo-
derato, quæ lege de mendicantibus validis vagabun-
dis decernitur, potestas cuiuscūq; sit vagabundi in serui-
tium proprium cogendi mensē integro, absq; vllō sti-
pendio, præter victū. Aut q̄ flagris cæsus, ab vrbe exu-
let. Hæc sunt princeps integerrime, quæ diuino ac na-
turali iure, ac subinde positiuo et cōmuni, et regni pecu-
liari de exigendis vagabundis sanctissime statuta sunt.
Quibus cōclusio prima satis (vt existimo) stabilita con-
firmataq; est. Sane q̄ vagabundi non sunt permitten-
di. vt Cæsar in conuentu apud. Matritum: año. xxxiiij.
& alibi frequēter prouidēter edicto publico imperauit.

DE ADVENIS MENDICAN-
tibus. Cap. iij.

SVBSEQVITVR vt membrū alterum
distinctionis, quam supra fecimus, expēda-
mus. Quod est. Vtrum licitum cuiuis homi-
num sit, modo non sit fictus, sed verus pau-
per, patrios limites egredi & quocūq; regni mendica-
tum ire. An vero contra possint lege prohiberi atq; in-
tra huiusmodi limites cohiberi: vt præfatis illis regni pe-
titionibus ad Cæsarem continetur. De quo si lex esset iā
Cæsaris promulgata, vsuq; longo recepta, verba facere
metuerem. Tametsi etiam tūc, si expediret, æquissimus
Cæsar et consultiissima curia legē mutaret. Nulla enim
iniuria

iniuria legibus fit, si pro temporū qualitate mutantur. At cū lex ista non modo nō sit executioni mandata, verū si quis senatus illud consultū anni quadragesimi inspiciat, neq; sub tenore legis lata sit, nihil aliud q̄ obsequiū existimo, si ad celsitudinē tuā qualescunq; huius ratiōes referā. ¶ Primū omniū petitiones illæ sunt res noua: de qua nusq; gentium aut rogata vnq; lex est, aut ædita. Neq; temerē me hoc vereor affirmare: sed iura omnia diuina et humana testimonio fuerint. Id quod profecto aduersus inuentū hoc, magnū validissimūq; est argumētum. Nā certo credas princeps clarissime, si res hæc tā esset ex æquo et bono, atq; isti cēsēt, nunq; tā improuida fuisset antiquitas, quæ non de hac re legem scripsisset. Cū tamen contrarium et ius cōmune, et regni particulare ad moneat: et ratio naturalis persuadeat: et aperte sacra pagina prædicet. In Autētico præfato de quæstore, postq; cautū est vt aduenarū causæ et negotia examinentur, quibus expeditis valentes et firmi aut in suā cuiusq; patriā trāsmittātur, aut laboribus mancipentur, exceptio inde sub hæc verba fit. Læsos autē aut læsas corpore, aut canicie graues, hos sine molestia esse iubemus in hac nostra ciuitate. Nullo prorsus inter indigenas aduenasq; facto discrimine. Cui lex quā hispani dicimus ordina. (cuius paulo ante memini) ad verbū subscribit. Nā postq; præcipit vagabūdos exilio relegari, eximit inde, nisi fuerint senio graues, aut debiles aut valetudinarij: adeo vt de facie conijcere liceat, non posse corporali se opere, et labore sustentari. Hos nāq; absq; vllō discrimine siue ciues sint, siue aduenæ, impune lex illa mendicare permittit. Quam deinceps legem Henricus rex apud Taurum edicto nouo ad verbum confirmauit. Quare intelligere non valeo quomodo ex huiusmodi legibus cōmunibus, aut regni elici pos-

Res noua.

Autē. de quæst.

Lex ordi namēti.

fit, vt mēdicantibus fines et lineæ præscribantur, extra
quas non sit eis liberum mendicare. Si quidem nulla
hactenus ab incolis, modo pauperes sint, aduenas dis-
criminauerit: sed tantum inter simulatos fictosq; men-
dicos, atq; legitimos vniuersæ distinxerint. Quâ ob rē
(si conijcere licet) et Cæsarea maiestas et eius a consilio
curia. xvij. annos distulit ad huiusmodi supplicationes
certo respondere, vt pote quas nō tam de christiano pe-
ctore erga legitimos pauperes, q̄ ex facietate mendican-
tium profiscici, suspitio erat. Neq; in cōtrarium obijci
potest responsum ad petitionē. cxvij. in conuentu apud
Matritū āno. xxxiiij. quippe quo de yagabūdis penit⁹
pronūciatū est, vt pœna legis plecterent. Qd' autē de le-
gitimis pauperibus Imperator adiecit, vt videlicet suis
cuiusq; diœcesibus procurarentur, clementiam potius
regis, q̄ rigorem legis præ se fert. Quod autem sub cō-
ditione subiecit, si quibus abūde necessaria prouiderē-
tur, mēdicare nō liceret, id sine discrimine aduenæ aut
indigenæ iuste præceptum est. Neq; aliud profecto cu-
ria anno. xl. edicere voluit, nisi q̄ si certo cōstitisset abū-
de omnia pauperibus domi supetere, non permitteren-
tur mendicare. Nunq̄ tamen legitimis pauperibus de-
creta pœna est ybicūq; mendicēt: siue in patria propria
siue in aliena. ¶ Fuerit ergo hic sub peritorum cēsura
conclusio. Pauperes qui vere egent ex nullo loco regni
expelli possunt: sed perinde vt indigenæ et incolæ aut
permittendi sunt mendicare, aut alia sunt ratione sustē-
tandi. Hanc conclusionem pro mei tenuitate ingenij:
quinq; sex ve rationibus asserere possum. Præter testi-
monia quæ de sacris literis subijciam, Prima est hæc.
Nemo nisi hostis aut insidiator fuerit rei publice, cri-
men ve aliquod aut flagitiū admiserit, ab oppido quo-
cunq; arceri potest. Ratio in prōptu est. Nam cum iure

Conclu-
sio. Veri
paupes
vbicūq;
re men-
dicant.

Ratio. I.

naturali et gētiū viæ ciuitatesq; omnib⁹ promiscue pateāt, iure vbiq; libuerit cōmorādi nemo, nisi pro culpa, p̄uari pōt. Vnde exilū inter acerbis pœnas legis est. Adeo, vt. L. capitaliū. ff. de pēnis, si nō omnino capitalis, saltē huic proxima cēseat. Et quāuis aduenā ad propriū solū remittere nō sit rigorosū exiliū, est tñ iuris violatio, qua itegrū est cuicūq; vbi voluerit cōmorari. Igitur cū legitimis pauperib⁹ nullū prorsus sit crimē, aut flagitium mēdicare, nullo certe iure possunt ex oppido quocūq; eijci: q̄ diu ipsi illic: cōmorari voluerint. ¶ Secūda rō forte est euidentior. Principes aut res publica nō possunt leges de eleemosynis ferre, quibus maiori vinculo ciues ad eleemosynas obstringant, q̄ sunt leges naturales et euāgelicæ. Verbum ita expono. Disceptatio est inter Theologos, alijs docentibus nō currere præceptū aut diuinū, aut naturale de eleemosyna sub peccato mortali, nisi in extrema necessitate, alijs vero simili⁹ astruētibus, nō solū tūc, sed et ex his quoq; quæ hominibus pro suo cuiusq; statu & cōditione superfluūt, in graui saltē necessitate, teneri homines sub mortali peccato ad eleemosynas. In qua sententia est etiam, præter alios. S. Th. At forte etiā in hoc casu, nemo tenetur de necessitate dare huic, vel huic: aut modo vel alio tēpore. Sed satis est si quis de superfluo aliquibus quādoq; egentibus erogauerit. Huiusmodi legibus Princeps adijcere nullam potest, nisi q̄ in extrema necessitate potest ad eleemosynas sub pœnarum cōminatione cogere. Attamē extra illū casum sub nulla pœna pōt ad eleemosynas cogere: q̄ nec lati⁹ præceptū euāgelicū extēditur, vt sub peccato mortali obliget. Sed nihilomin⁹ ēt illi qui sunt extra extremā et grauē necessitatē ius habēt mendicandi ad quācūq; aliam necessitatem subleuāda. Quib⁹ misericordiæ virt⁹ et officiū est subuenire.

L. capita
liū. ff. de
penis.

Ratio. 2.

Neq; Cæsar aut curia quando promulgauit, vt paupes in suo cuiusq; territorio alerentur, intenderat ciues compellere ad allendos suos pauperes abunde ne mendicare indigerent: sed solū edixit vt dotes hospitalium a debitoribus exigentur. Adiecit autem citra præceptum, vt dioecesani atq; prætores operā darent, si quo pauperes modo infra proprios lares sustentari possent.

Ratio. 2.

¶ Hinc colligitur secunda hæc ratio, Nemo cuiuscūq; sit authoritatis, vel potestatis inhibere potest pauperes e sedibus proprijs mendicatum exire, nisi ciues lege omnino compellat, vt nō solum tanq̄ ex misericordia, sed veluti ex debito pauperes pascāt, vestiāt, cæteraq; eis necessaria ministrēt: q; si arctiori vinculo occluderet pauperes q̄ diuitū bursas aperiret, cogeret miseros extrema pati: sed princeps nō hoc pōt rigore ciues cogere, vt mēdicos alāt: saltē nō hæc fecit: ergo nec pōt in pprijs territorijs eos occludere. Quin vero q̄ntūcūq; rigoro fiffima lex lata esset vt episcopat⁹ quilibet sub graui pēna, suos pauperes aleret, ciues tñ nō omnibus provide-rēt, pauperes tūc edicto liberi essēt: possentq; quocūq; vellēt mendicatū ire. Nā quomō, præcor, pōt lex pauperes prohibere patriā exire, si id nec crimē, nec culpa est? Aut quomodo culpa esse potest, si non sibi abunde ne-

Ratio. 3.

cessaria pro se suaq; familia ministrantur? ¶ Tertia ratio, quæ proximā lucidi⁹ explicat, huiusmodi est. Quē admodum intra mœnia eiusdē ciuitatis alteri diuites, alteriq; sunt pauperes, & infinibus eiusdē episcopatus alia sunt oppida quæ diuitijs et fortunis affluunt, alia vero quæ in opia et egestate laborant, ita & in toto regno alij sunt episcopat⁹ prædiuites, nēpe aut vbi gleba pinguior, terraq; fructuū benignior est, aut gēs negotiatione locupletior: alij vero steriles & pauperes: ergo vti diuites ciues, pauperes eiusdē vrbis: et oppida ditio-

ra, pauperes aliorū locorū eiusdē episcopatus eleemosy-
nis sustinere debēt (vt authores illarū petitionū confi-
tentur) ita et locupletes episcopatus non possunt exclu-
dere aduenas pauperes steriliū regionum. Collectio
profecto aperta est. Nam quēadmodum ciuitas et epis-
copatus, ita et totū regnum vnus est corpus et vna res
publica: cuius oēs ciuitates mēbra sunt. Cur enim, deus
si hoc vnq̄ tibi sapiētissime princeps in mētē venit, astu-
riū finibus ac mōtanorū, quos in saxosū illud tenuēq̄
et infrugiferum solum coniecerat, opimos campos ac
pinges subiecit, Toletanūq̄ regnum adiecit, nisi vt
aliorum inopiam, aliorum fertilitate subleuaret. Nec
satis est hoc interpretari, quando fames aut alia grauis
calamitas acciderit: quia non solum extreme indigen-
tes, sed extra illam patiuntur etiam homines necessita-
tes: quibus subleuandis ius habent mendicandi. Et in
regali curia celsitudinis tuæ, vbi tot ducatorum mil-
lia expenduntur, quomodo non multo plures admittā-
tur mēdici q̄ in integra alia prouincia. Vbi domus vna
prælati cuiuslibet, aut magnatis plures pascere mēdi-
cos sufficit, q̄ alij ex ciuibus, centū. Qñ miserabiles hu-
iusmodi homines vt vermes in republica habentur, &
conculcantur, integrum eis saltem cum formicis sit, ar-
borum fastigia, victū quærentes, ascendere. ¶ Quod
autem vnum tātum regnum videbar paulo ante vnū
corpus æstimare, secundum indulgentiam (quod ait
Paulus) dicebam. Addiderim nāq̄ pauperibus vnus
regni aditum ad regnū alterū lege Christi patere. Nā
q̄ Apostolus corinthios instruit, nos omnes vnus es-
se corporis membra, non in angustias vnus regni me-
taphoram redigit. Sed oēs (inquit) vno spiritu in vnū
corpus baptizati sumus. Non ergo vnum tantū regnū
vnū et corpus: verū vno baptisate Christiani vnuer-

1. cor. 12.

si in vnū corpus regeneramur vt singuli inuicem
simus, vnus alius, membra: vsibus officijsq; diuer-
sis distributa. Vt enim in fabulis est græcorum q̄
claudum cæcus humeris importabat, vt vicissim clau-
dus cæci gressum dirigeret, ita & inter christianos qui
ingenio præstant, ignorantium oculi esse debent: qui
vero corporis robore & viribus valent, debiliū sint
manus ac pedes oportet: sed diuites qui substantiam
habent huius mundi, stomachi vicem erga pauperes ge-
rere tenentur. Vt omnium sit demum caput, christus.

Ad. 10. 10 Neq; Paulo secundum euangelium distinctio est in
Christo Iudæi & Græci: nam idem dominus omniū.
Quinimmo si altius res ad ius naturæ referatur, ge-
nus hominum adeo suapte natura arctissimo sunt
vinculo coniuncti, vt, nisi hostes nobis essent, ali-
quodue ab illis fidei detrimentum timeremus, neq;
infideles mendicos e nostra republica eicere fas esset.

Ratio. 4 ¶ Quarta ratio huiusmodi est. Præterq̄ q̄ aliæ re-
gni prouintæ bonorum ac fortunarum q̄ aliæ am-
plius abundant, sunt etiam gentes alijs aliæ in paupe-
res clementiores: aliæ vero nescio qua auaritia ac po-
tius crudelitate eleemosynarum tenacissimæ. Et cum
homines ad eleemosynas constringi alia quam su-
pra diximus ratione non possint, crudeliter cum pau-
peribus actum esset, nisi potestas miseris facta esset
vt ab vna se in aliam prouinciam conferent. Adde
q̄ infirmi, aut valetudinarij pauperes sæpe sæpius ne-
cesse habent propter aeris inclementiam regionem pe-
tere, vbi salubrius refrigerentur. Et potest idem pau-
per assiduitate & frequentia mendicandi facietatem
facere incolis eiusdem vrbs, aut alia quauis forte de
causa molestus esse: quapropter compulsus fuerit so-
lum mutare. Adde, q̄ forte inimicos illic habet, aliam

ve occasionem peccandi, vel aliquid admiserit, vnde supplicium metuit. Quibus de causis necessarium habet, aut transfugam alibi, aut exulem esse. Nec compelli iure potest, vt rationē reddat desertæ patriæ, magis, q̄ si diues esset. ¶ Quinta ratio a iure sumitur hospitalitatis. Quæquidē, nulla fuit nunq̄ in antiquitate natio, aut res publica, apud quā non in magno prætio fuerit habitata: atq; omni religione culta. Hospitalitatē enim Plato tertiam partē amicitix faciebat. Hæc Theophrastus (Cicerone lib. offi. primo referente) summis laudibus efferebat. Adeo, vt iouem suū gentilitas quæ deorum optimum maximūq; collebat, hospitalē, honoris gratia nuncuparēt. Quo nomine templa Ioui arasq; erexerunt. Videlicet q̄ iudex esset vindicatorq; acerrimus violati iuris hospitem. Atqui ne ex gētibus testimonia petamus, Paulus Hebreis hospitalitatem (inquit) nolite obliuisci. Per hanc enim, latuerunt quidā, angelis hospitio receptis. Alludit ad hospitium, quo et Abraam et Loth angelos exceperunt. Quo merito Loth cum familia subuersionem sodomorum euasit. Tanto ergo honore deus hospitalitatem dignatus est, vt angelos ad terras miserit, vbi hospitalitatis beneficium reciperent. Et Raab illa meretrix Iherico propter hospitalitatis officium a cede et præda ciuitatis liberata est. Vnde et multi sunt canones quibus hospites christianorum fidei committuntur. Igitur si hospitalitatis officium adeo fuit semper celebratum, quibus rogo maiori cū laude & merito christiani se possunt hospitales exhibere, q̄ egenis et mendicis. Hospitalitas autem non tam erga incolas ac ciues nostros, q̄ erga aduenas et peregrinos exercetur. Nam quāuis officium etiam sit, egentem quemlibet tecto suscipere

Ratio. 5.

Plato.

Cicero. lib. 1. offi. 5.

Hebr. 13.

hospitalitatis tamen nomē aduenas proprie designat.
¶ At vero quo postremo conclusionem hāc sacrorū testi-
monijis cōfirmemus, nusq̄ sacræ scripturæ discrimē
vllū inter indigenas et aduenas (modo pauperes sint)
factum esse legimus. Quin potius æquo iure et momē-
to cōmendat nobis vbiq̄ sacrum eloquium aduenas
pauperes, atq̄ indigenas. Primū exodi. xxiiij. Peregrino
(inquit deus) molestus nō eris. scitis enim aduenarū
animas: quia et ipsi peregrini fuistis in terra egypti.
¶ Et leuitici. xxiiij. Postq̄ mesueritis segetem terræ ve-
stræ, non secabitis eam vsq̄ ad solum: nec remanentes
spicas colligetes, sed pauperibus & peregrinis dimmit-
tetis eas. Et Deuteronomi. x. Deus amat peregrinum,
et dat ei victum atq̄ vestitum: & vos ergo amate pere-
grinum. Et Paulo inferius capite. xiiij. Peregrino qui
intra portas tuas est, da vt comedat, aut vède ei. Primū
quidem, si fuerit pauper: alterū vero, si vnde emat ha-
buerit. Et quod omnium maximum est, inter ea de qui-
bus nos Christus seruator noster admonuit exacturū
esse rationem, vnum, neq̄ in postremis est, si cum ho-
spes erat et tecto carens, hospitio eum exceperimus. Re-
spondeant ergo mihi quæso qui aduenas pauperes abi-
gunt, si et vagabundos profligamus, neq̄ alienigenis
pauperibus hospitaes sumus, quinā reliqui sunt, quos
erga possimus hanc misericordiā exercere. Nisi eos for-
te dixerint, diuites inq̄ homines et illustres, qui apud
pares alios hospitantur. Hos verū tamē (tametsi et hoc
officium sit) non eos existimo esse, quos christus desi-
gnauit, vbi inter alias pauperū elemosynas, & hospi-
taliatē quoq̄ cōnumerabat. Arbitror ergo, nisi me
mea fallit opinio, ius esse pauperum quocūq̄ regni mē-
dicatum procedere. Nec satis est, dies binos, aut ternos
substineri in yrbe, si diutius illis cōmorari libuerit.

Exo. 23.

Leu. 23.

Den. 10.

Concluz
sio.

DE QUO OBJECTIONIBVS

respondetur. Cap. v.

Eq; vllam vnq; quæ huic aduerfetur, legem vidi. Nifi pro lege habeatur, quod flandriæ modo apud Hiprum institutū audio. Vbi inter alias constitutiones, prouidenter quidem et christiane institutas, decretum etiã est, ne alienigenis pauperibus vrbs pateat. At non omne exemplum pro lege habendum est. Aiunt Parisienses patres decretum subfignasse. Id quod profecto nunq; credã. Hoc enim tantum probare potuerunt, q; non tenerentur omnibus prouidere. Quod tamen in urbem non admitterentur, nulla id ratione Parisienses, aut quiuis sacrarum scripturarum, iuris ve prudentes affirmare potuissent. ¶ Qd autẽ omniũ maximũ testimoniũ p se afferre possent, qui asserunt pauperes intra natales limites lege contineri posse, est ex concilio Turonensi secundo sub Pelagio primo, annis hinc ferme mille celebrato. Cuius in cap. v. verba sunt hæc [Vt vnaquæq; ciuitas pauperes et egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, vt tã vicini præsbiteri, q; ciues omnes suum pauperem pascãt, quo fiet, vt ipsi pauperes per ciuitates alias non fatigentur.] Hoc verum tamen æquissimum ac sanctissimum decretum nobis potius, q; aduersæ opinioni manifeste suffragatur. Hic nãq; nulla fit prohibitio pauperibus, quominus quocunq; libere possint mendicatum exire. Sed in fauorẽ pauperũ admonet vnaquæq; ciuitas suos incolas pauperes sustentare. Quo fiet (inquit) vt pauperes per alias ciuitates non fatigentur. Et præterea neq; verba noui præcepti sũt positi, vt vna quæq; ciuitas suos incolas congruenter sustineat. Sed solum admonentur iuxta veritatem euangelicam, ita se gerant erga pauperes,

Cōciliū
Turonē
se.

vt non cogant miseros aliunde victum quaeritare. Erat enim tunc vsq; adeo erga pauperes, et in praelatis cura, et in subditis charitas, et in omnibus benignitas, vt nō solum medicis nulla esset necessitas, in alienas exeūdi, sed certe neq; in propria patria medicandi. Nisi forsan tā pauper esset ciuitas, vt suis mendicis non sufficeret. Quod tū apud alios frequenter, tum etiam apud Cyprianum legimus. Cuius verba sunt libro. i. epistola. x. Quod si illic ecclesia (loquebatur enim de paupere ciuitate) non sufficit, vt laborantibus praestentur alimēta, poterunt se ad nos transferre, vt victum hic et vestitum accipere possint. Et lib. iij. epistola. x. Habeat interim quantum potest pauperum cura, vt his ad tollerādam penuriam sumptus per vestram diligentiam suggerat. Et epistola. xxiiij. Infirmorum et omnium pauperum curam peto diligenter habeatis: sed et peregrinis, si qui indigentes fuerint, sumptus suggeratis de quantitate mea propria. Quae quātitas, ne forte iam vniuersa erogata sit, missi aliā portionem, vt larguis et prōptius erga laborantes fiat operatio. Sed de hoc latius infra. Haec enim solum attulli, vt ostēderem, qua ratione primitiua ecclesia, sanguine adhuc Christi madens et feruens, operam dabat, vt pauperes non peregrinarentur apud alienos. Non enim vllis eos limitibus, aut prohibitionibus, ne exirent, sepiebat. Sed ita eorum necessitatibus prouidebat, ne compellerentur exire. Quo circa mirari satis nequeo, quomodo a Cæsare petitum sit, vt literas apostolicas impetraret, ne pauperes possent extra natale solum mendicare. Nam quomodo Pontifex huiusmodi literas cōcesisset, nisi arctissimo praecepto et Pōtifex et Imperator quancūq; ciuitatē adeo obligaret ad alendos pauperes, vt possent, etiam per praetores sicuti ad reliqua tributa, cogi ad pauperum cons

Cyprianus.

gruētia alimenta vestitūq; et reliq; necessaria eroganda.
Vt paulo ante dicebam⁹. Quæ quidē lex (vt illic itē insi-
nuabā) nec forte iuste ferri, nec cōmodē executioni mā-
dari posset. Sed de hoc lati⁹ adhuc infra. ¶ Rōnes autē
quæ authorib⁹ illarū petitionū in animū inducerent,
nihil aliqd̄ q̄ æqtatē petere, hæ ferme esse poterāt. Primū
causari possent, nullā prouinciā alius pauperib⁹ teneri:
sed suis vnā quālibet tm̄ debere. Alias pauperū sarcina
in hāc plusq; in aliā inique propēderet. At ratio hæc bi-
fariā diluit. Primū dam⁹ nullā puinciā (vt ex his quæ
præfati sum⁹ colligitur) pauperib⁹ alteri⁹ præcepti vin-
culo teneri: q; nemo citra extremā necessitatē petēti lar-
giri cogit. Nō tñ p̄tinus consequit̄, vt possit mēdicus
limine arceri: quomin⁹ ius habeat salua cuiusuis liber-
tate) et vbi cūq; et a quocūq; postulandi: ac prece quēli-
bet ad misericordiā cōmouendi. Præterea in q̄ puincia
plures sūt diuites, eo iure quo vberi⁹ eis deus ac copio-
si⁹ bona fortunæ distribuit, largiores etiā elemosynas
Christi pauperib⁹, cuius cunq; sint gētis, debēt. Alias
cū deus sit omnīū dominus, nō p̄uidenter vitæ huma-
næ prospexisset. ¶ At replicet quis forte, charitatis mo-
do et ordine, plus nos eis, priusq; teneri, quibus cū san-
guine, aut alia necessitudine cōiuncti sum⁹, atq; adeo
ciuib⁹ nr̄is, q̄ alienis. Id qd̄ Paul⁹ Galatas edocebat.
vbi ait. Dū tēpus habem⁹, aperemur bonū ad oēs: maxi-
me autē ad domesticos fidei. Huic verūtamē respōdet̄.
Primū q; Paulus nō solū erga domesticos nos admo-
net esse beneficos: sed erga oēs cuiuscūq; sint nationis
aut cōditionis. Id autē solū docet, q; vbi facultas āplior
nō suppetit, ab ijs qui sūt nobis p̄p̄inquoiores exordia-
mur. Præterea respondet̄, id qd̄ attētius in hoc loco ad
notandū est. Nepe qd̄ aliud est quēcunq; āplius teneri
suis, q̄ alienis (qd̄ dūtaxat docet Paul⁹) lōge vero aliqd̄

Obiec-
tiones.

Gal. 6.

q̄ alieni & exteri iure suo priuentur quod habent pe-
tendi eleemosynas a quocunq̄ mortalium, præsertim
inter christianos. Quod reuera nunq̄ est licitum. For-
tasse dum ciuitas in extrema egestate et fame constitu-
ta, sibi non posset sufficere, ius haberet arcēdi aduenas
propter extremā, quam patitur, inopiam. Tametsi pro-
fecto vixtum tēporis id potuissē consulere. Quinim-
mo, famis calamitate in totum regnum ingruente, qui-
cunq̄ habet ius exquirendi victum vbicunq̄ inuenire
potuerit. Sed satis esset tūc populū admonere, vt qui
non omnibus posset, suis prius succurreret. ¶ Altera ra-
tio quæ ad persuadendam huiusmodi petitionem af-
fertur, est, q̄ sint qui habentes in bonis vnde viuant,
dum in alienam se transferunt prouinciam, paupertatē
simulāt: atq̄ adeo fraude eleemosynas surripiunt, quæ
possent in incolis legitimisq̄ pauperibus melius collo-
cari. Et præterea contagiosos morbos ac pestes ab vna
regione in aliam traducunt. Aliaq̄ his similia inconue-
nientia in præfatis petitionibus referuntur. Fateor (id
quod compertissimum est) nullum esse hominum sta-
tum aut ordinem, vbi nō sint boni, et mali, probi et im-
probi, vt paulo post suo loco sum latius dicturus. Atta-
men quando status et conditio genere suo licitus est,
ita sunt mali plectēdi, vt nulla statui irrogetur iniuria.
Cum ergo pauperum conditio, eorum etiam qui adue-
næ sunt et peregrini, inter nos licita sit, satis fuerit si
quoties ficti pauperes compræhēdantur, pœnas luant.
Veluti in alijs quibuscūq̄ hominum ordinibus lege et
more fit. Neq̄ sūt propterea aduenæ pauperes penitus
extirpādi. Id præsertim, q̄ qui domi substantiam habē-
tes, alio se transferunt vt mendicitatem mentiantur,
adeo rari sunt, vt nulla eis propter numerū opus sit le-
ge. Neq̄ est q̄ a mendicātibus timeatur, vt propter eo-

rum multitudinē vlla vnq̄ prouincia, aut certe ciuitas minus in bonis habeat. Quod vero de pestiū cōtagio- ne causatur, non sunt peregrini, qui huiusmodi pestes frequenter transmittunt. Sed turba pauperum vbiq̄ est, etiā incolarum, solet nōnunq̄ in causa esse morborum ac pestium. Neq̄ occurrit quodnam præterea argumētū aduersus aduenas et peregrinos, qui sint tamē legitimi pauperes, obijcere quisq̄ v̄l probabilr poterit.

DE PEREGRINIS AD DIVVM
Iacobum. Cap. vi.

ARTICVLO huic proximo ille appendet qui est de peregrinis ad diuum Iacobū. Qui est, vt nec longā morā trahant, nec a recto itinere vltra duodecim millia passuū declinēt.

De quo, ne omnia dicendo contaminare videar, non multa volo verba prodigere: sed pauca hæc admonuisse, sat erit. Primum q̄ cum peregrinatio opus honestū sit ac religiosum: neq̄ omnium certe postremum, quæ ad diuinum cultum attinent, non decet propter vnum aut alterum, qui forte sub habitu peregrini vagabundum agit, quicq̄ discernere, quod in odium esse peregrinationis videatur. Id precipue q̄ peregrini, alienigenæ sunt: qui ab exteris regionibus plurimū religionis gratia ad nos veniunt. Ob idq̄ possemus inde alijs regnis scandalum dare, q̄ præscripta, & vndiq̄ septa semina peregrinos constringimus, veluti pecus, incedere. Adde itineris sterilitatem: vbi vix posset tanta peregrinorum frequentia, vel panes fieri. Qui tamen iure, et hospitalitatis et religionis lautius ac benignius deberent apud nos recreari. Præterea sunt et in visceribus regni stationes aliæ, ad quas religio etiā est diuertere. Quin etiā si quos vel curiā celsitudinis tuæ, vel vrbes aliquas

Peregrinatio.

principes regni visendi cupido subiret, nunquid in ur-
 banū ac propemodū inhumanū esset, vias eis vel elee-
 mosynas interdiceret. Crediderim proculdubio viola-
 ti iurifgentiū aduersus nos agere tūc possent. Tamet-
 si liceret eis tūc tēpus præfinire, quo in patriā remearēt.
 Neq; aliud existimo curiā pnūciasse, nisi q̄ qui v̄l incu-
 ria vel alibi regni longā morā sub habitu peregrinorū
 facerēt, ad sedes suas trāsmitterētur. Iuxta tenorē. Autē.
 de quæstore. Nā iā tūc veluti vagabūdi sunt iudicādi.
 De quibus tātū Cæsarea maiestas apud . Matritū anno.
 xxxiiij. edixit, vt a curia pellerent. Hæc sunt Princeps
 omniū integerrime quæ de prima pte huius qualiscūq;
 disputationis prolatu digna visa sunt. Vbi discutere p̄-
 posuerā quid per leges circa pauperes cōstitui liceat, qd
 ue neutiq; sit licitū. Atqui animus erat psuadere (nescio
 an præstiterim) qd id dūtaxat inter paupes discernēdū
 est, sint ne legitimi pauperes, an vero ficti & simulati.
 Quorū inter neutros ampli⁹ distingere iure licet, sint
 ne indigenæ et incolæ, an alienigenæ & aduenæ. Sed
 si legitimi fuerint, tā aduenis q̄ peregrinis ius est pro-
 miscue mendicandi. Id tamen ordo charitatis exposcit,
 vt qui non omnibus possunt, ceteris paribus, incolis
 prius elemosynas conferant. Dum modo alij iure men-
 dicandi non expolientur. Qui vero contra pseudopau-
 peres fuerint, tā indigenæ q̄ alienigenæ, sūt tanq; ocio-
 si exterminandi.

Epilog⁹.

DE FINE QVO RATIO PAUPE-
 rum referenda est. Cap. vij.

SECVn-
 da pars.

EMBRVM alterum deliberationis huius
 est, eorum quæ lege erga pauperes constitue-
 re et exequi licitum est, rationē modūq; dis-
 cutere, quo melius fiant, ad christiananq; re-

ligionem propius accedant. Sex articulis supra complexi sumus, quæ erga pauperes constituenda circumferuntur. Primus ut nemo anteq̄ de eius inopia legitimo examine cõstitit, mēdicet. Alter, ut nemo nisi in solo natali mendicet. Tertius necui id liceat sine chirographo. Quartus, ut ne chirographa nisi sacramento confessis concedantur. Quintus est de peregrinis ad diuum Iacobum. Sextus (qui omnium celeberrimus est) ne pauperes hostiatim per vicos mendicare sinātur. De secūdo quidē et quinto copiosius (ut reor) dictum est, q̄ ut eos iterum opus sit in disputationem repetere. Primus autē qui ad examē attinet, iuris habet authoritatem, ut capite tertio late patuit. Sed id modo in dubiū reuocatur, q̄ huiusmodi examen fieri debeat exacte. Cui proinde tertium quartunq; articulos insertos esse oportet. Ut tandem sexto postremus locus relinquatur. ¶ Primum omnium statuēdus finis est, quo ratio omnis et officium erga pauperes referri debent. Id quod Arist. frequenter admonet. Ait enim Ethico, vij. q. vt in omni actū, ita et in consilio primū omnium est finis. Qui (vt lib. primo admonuerat) est in omni prudētia et prouidētia velut sagittatoris album, quo sagittam dirigit. Vnde lib. v. colligit de fine æstimanda esse media. Nēpe vt qualis sit finis, talia censeantur media. Quod Cicero inde inuentione significātius ait, finē primum ponendum esse, quo omne officium referatur. Atqui in presentiarum procul primum absit, vt petitiones istæ, institutiones, ac rationes deniq; pauperum ex facietate & nausea pficiscātur, quā fastidiosis quibusdā huius sæculi hominib⁹, suo aspectu & improbitate facere solēt mēdici. Nā q̄uis præter cõsultissimū æquissimūq; regiū senatū, cui nulla nisi sancta intētio, ac zelus euāgelicus inesse potuit, vt ad id quod tam improbe flagitabatur

Sex articuli.

Finis.

Arist. 7.
Ethi.

Cicero.

prouidenter respóderet, illi etiam (quos ego nouerim) qui negocium hoc et prouintiam gerunt, animū habere nullaten⁹ possunt, nisi misericordia ac pietate plenū, quo legitimis pauperibus ac fame pereuntibus melius consulant, horum nihilominus verba constitutionum certe nequeunt suspiciosi scrupulum non iniicere, fuisse inter primos inuentores forte aliquos (ne omnes in culpa & suspitione ponamus) qui non tam ut eleemosynas melius collocarent, q̄ ut mendicantium turbam et molestiam ex se excuterent, tam sanctas constitutiones molirentur. Profecto si miserum hunc statum & ordinem pauperum tot legibus circūseptum Ambrosius, aut certe Chrysostomus audiret: nempe ut non, nisi diligenter examinati, & confessi prius, & cum chirographo, & intra natales limites, ac deniq; domi clausi exiguam tandem stipem reciperent, qua vix vitam transigere valent, nihil aliud, q̄ in odium huius miserandæ gentis leges has censeret inuentas. Et quādo nō odiū nos dicamus, saltem neq; peccus & viscera quibus pater nos pauperum Christus erga suos pauperes filios esse voluit, præ se ferunt. Quā putas inclyte ac celeberrime princeps cauendum est, ne nomen mendicorū pauperum odio sit christianis, ne vilipendio id ludibrioq; habeat: illi plane ipsi qui illud modo despectui habēt, in tremēda illa die (vt est in libro sapiē.) perterriti timore horribili: & admirati in subitatione insperatæ salutis: nimirum quando diuitem pauperūq; sortes ac vires tam viderint diuerse mutatas: tunc gementes (inquit) præ angustia & intra se poenitētiā agentes his verbis confitebuntur. Hi sunt quos habuimus aliquādo in derisum & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finē illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios

Sap. 5.

ter filios dei, & inter sanctos fors illorum est. Reuera
quādo non alio nomine pauperum ordo christianis
cōmendatus esset, ac nomē hoc honorificum atq; amā
tissimū haberetur, q̄ q̄ Christus liberator noster (qui
non nisi optimum mortaliū ordinem optasse credē
dus est) ordinem & cōditionem pauperis elegit, abun
de nomen hoc gloriosum fuisset. Adde q̄ apud eum
nusq; sacre scripturæ bene audiunt diuites. Cum tamē
totum euangeliū fauoribus priuilegijs atq; cōmenda
tionibus pauperum sit frequentissimum. Non q̄ prin
cipum status et ordo, aliorūq; præterea qui sunt in di
gnitate aliqua et potestate constituti, non sit euāgelio
probatissimus. Nam cū omnis potestas (doctore Pau
lo) a domino deo sit, in sūmo eos honore et precio ha
beri æquissimum est. Attamen diuitiarum abundan
tiam ac bonorum quæ a fortuna sunt, nusq; yti pauper
tatē honore dignatus est Christus. Nam vt regiū psal
mistam prætermittamus, qui in hoc Christū venturū
vbiq; prænunciat, vt iudicet pauperes populi & saluos
faciat filios pauperū. Et ne patientia pauperum pereat,
sed desiderium eorum exaudiat, Christus seruator no
ster exordium prædicationis inde sumpsit, vt illorum
errorem contunderet, qui in bonis amplissimis ac for
tunis felicitatem constituiebant. Beati enim inquit pau
peres spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.
Neq; vero eos tantū spiritu pauperes appellat, qui reli
gionis voto paupertatē libere profitent, sed eos præte
rea, qui egestatē et mendicitatē æquo animo ferūt. Et
de plebe eos pauperū leuauit, quos in principes orbis
ac legis pmulgatores instituit. Et ne vniuersa narrādo
fastidio fuerim, nunq; Christus cū diuitib⁹ pauperes,
nisi in honore pauperum, contulit. A deo nascēte eccle
sia apostolis, a Christo ita institutis, in precio fuere pau

Rom. 13.

Psal. 71.

ps. 9.

Iacob. 2. peres, vt Iacobus scriptum reliquerit, q̄ si introierit in
conuentum nostrum vir aureum annulum habens, in
veste cãdida, introierit autem et pauper in sordido ha-
bitu, nõ potius diuiti, q̄ pauperi assurgamus. Alias in-
quit acceptatores essemus p̄sonarũ. Instituebant enim
apostoli christianos, vt, præter eos qui in dignitate sũt
constituti, de solo virtutis merito personas expendere-
mus, et æstimaremus. Vt pote cuius tantum respectus
tunc habẽdus est, quando comœdia huius mundi per-
acta, et his, quæ apparent, personis depositis, meritorũ
veritas reuelabitur. Quo sublimius pauperum sortem
extollamus? Cum deus ex testimonio Dauid bonorũ
nostrorum nõ indigeret, mirabilem excogitauit artem
qua diuitum egeret subsidio. Nõ enim satis dicere ha-
buit / qđ vni de his fratribus meis minimis fecistis, pro
me fecistis, et ego retribuã (tametsi hoc verbo egregie
eleemosynas cõmendasset) sed, qđ vni (inquit) ex his
fratrib⁹ minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ego ille, n.
sum famelicus, quẽ cibastis: et, quẽ vestistis, nudus: &
quẽ hospite excepistis. Neq; id solũ in hoc mundo, vbi
diuina maiestas personam pauperis induere dignaba-
tur: sed in sua illa die, qua maiestatem immensam cun-
ctis coelestium, terrestrium, et infernorum ordinibus
manifeste demonstrabit, tunc (inq̄) confiteri non dedi-
gnabitur, egenum se et mendicum apud nos egisse.
Boni consule Princeps omnibus virtutum ornamen-
tis cũmulatissime, si fuerim tantisper digressus, vt pau-
perum nomen celebrarem. Quod magnopere ad præ-
sens institutum iudicauerim conferre. ¶ Vt autem eo
reuertamur, vnde digressi sumus, nec satis equidẽ fue-
rit, si id pro fine huic negotio præstituãt, qđ exactis va-
gabũdis, eleemosynarum onere res publica subleuet.
Non enim huius tantũmodo gratia tãtam necessariũ

Mat. 25.

est operam dari, tot creati ministros, tãq; multis legi-
bus instructos. Nam sunt in republica, qui per contra-
ctus min⁹ licitos, & præterea qui fraude et dolo alienã
substantiã multoq; ampliorẽ suffurant: aduers⁹ quos
tamẽ nullæ huiusmodi machinæ intendunt. Quin ad-
diderim vero, q; nisi hac rone elemosynæ, quæ vaga-
bundis auferuntur, legitimis pauperibus integræ accres-
ceret: atq; adeo pauperũ ordo vagabũdis expurgatus
in precio maiori haberetur, amplioribusq; cumularẽt
elemosynis, dãnnum potius, vagabũdis depulsis, acci-
perent diuites, q̃ cõmodũ. Etenim quantas nunc cũq;
elemosynas faciunt, iustum numerum earum non cõ-
plent, quas facere tenetur. Si ergo nihil aliud res publi-
ca his cõstitutionibus exequitur, q̃ vt elemosynæ mi-
nuatur, melius plane multo esset, si quos misericordia
in pauperes emollire nõ sufficit, nõ solũ improbitas le-
gitimorũ mendicantiũ vincat, sed & simulatorũ astu-
tia decipiat. ¶ At neq; satis iustus officij huius finis
est mores pauperum emendare. Nam et ipsi profecto,
si facultas adesset, plura in nobis forte, quæ corrigere,
inueniret. Et satis præterea est (vt paulo inferius latius
dicturus sum) si diuitũ prælati tã sæculares, q̃ ecclēsia-
stici hãc etiã erga pauperes curam susciperent. Tametsi
nõ reprobauerim, si procuratores pauperũ in tẽporali-
bus, quasi aliud agentes, eorum etiam mores respex-
erint. ¶ Finis ergo & scopus horũ, quæ erga pauperes
adornatur officia, is præstituendus est, vt veris pauperi-
bus per elemosynas melius consulatur: nempe vt tem-
poralia subsidia ampliora recipiant: atq; elemosynæ
non solum non decrecant, sed hac potius ratione au-
geantur. Ad quẽ proinde finem sunt omnia instituta
punctim referenda: et quæ huic obtinendo magis con-
ducunt, ea sunt potissimum eligenda et exequenda.

FINIS
constitutio
pauperum.

DE OBLIGATIONE QVA CHRISTIA

ni ad eleemosynas tenentur. Cap. viij.

Hincps præmonere est operæ precium, quod eleemosynas quas in pauperum subsidium conferunt, non tam ex propriis bonis elargiuntur diuites, quam vulgus sibi hominum persuasit. Sunt enim longe quam existimant maiori obligatione pauperibus debitæ. Deus namque omnium providentissimus, cui curæ est non solum iumentis foenum producere, sed foenum ipsum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, liliæque agri ita pulchre vestire, ut nec Salomô in omni gloria sua ita fuerit vestitus, nunquam adeo humani generis fuisset negligens, ut inter ditissimos homines, pauperes perinde subfidio destitutos reliquisset, atque inter christianos modo usu venire cõperimus. Quo circa in hoc diuites bonis affluere providit (nisi id in perniciem possidentium quoniam permittat) non ut superfluerent, sed certe ut in pauperes & egentes, quod redundaret, efflueret. Neque id ita absque altissimo consilio disposuit, sed ut humanum genus arctiori necessitudine ac veluti charitatis nodo connecteret, videlicet ut veluti corporis membra essent: quæ ideo se suapte natura tam charè diligunt, ut alterum alterius vicaria opera sustineatur. Atque adeo cognosceret eundem esse et diuitum et pauperum dominum atque patrem. Quandoquidem diuites, pauperum dispensatores instituisse. Veluti in rebus natura constantibus, ob hoc deus et natura coelestibus rationibus terram subiectam esse voluit, ut virtus eius inde ab illis dispensaretur. Vnde theologi hoc in testimonium vnius dei potissimum afferunt argumentum, quod orbis partes vniuersæ adeo se amabilissimo amicitiae complexu inuicem continent, ut nisi ab eodem essent principio, tam se charè nunquam diligerent.

Quo circa Ioanni apostolo, summo secundum Christum
dilectionis magistro, certo certius est, quod qui habet sub-
stantiam huius mundi, et videt fratrem suum necesse
habere, ne utique esse potest in charitate. ¶ Unde. S. Th. 22. q. 32.
ar. 5.
sapienter quidem colligit, non solum, ut extreme egenti-
bus eleemosyna fiat, in precepto esse, quod Ambrosius
(ut est in decretis dis. lxxxvj.) admonet dicens. Pasce fa-
mem orientem; si non pauisti occidisti: verum etiam addit
doctor sanctus, quod homines ex his quæ pro suo cuiusque
statu habundantius habent, tenentur eleemosynas fa-
cere. Collectio est manifesta. Si enim proximos secun-
dum euangelium, uti nos ipsos diligere tenemur, et qui
habens substantiam huius mundi vidensque fratrem suum
necesse habere, testante apostolo, fratrem non diligit
(quia non est in charitate) huiusmodi homo legis reus
est: atque adeo mortaliter delinquit: cum hoc solo peccato
amittatur charitas. Neque potest quis eo colore tergiver-
sari, quod Ioannes loquat quando frater est in extrema ne-
cessitate. Et enim si hanc tantum necessitatem insinua-
ret, non adiecisset/ si quis habens substantiam huius mun-
di. Nam huiusmodi necessitati extremæ is etiam qui non
habet substantiam, id est bonorum abundantiam, tenetur
quo potest modo succurrere. Diuites ergo homines ex-
tra extremam necessitatem sub precepto nonnunquam ad ele-
emosynas tenentur. ¶ Id quod diuino præterea testi-
monio corroboratur: quod est apud Luc. Vbi dum Chri-
stus quosdam increpasset, quod nullum ferrent virtutis fru-
ctum, ac proinde tanquam sterilis arbor essent succidendi &
in ignem mittendi, percontantibus eorum nonnullis qua-
se maxima ratione aduersus hoc periculum comunirent,
respondet, quod qui habet duas tunicas det vnam non ha-
benti: et qui habet escas, similiter faciat. Ecce nulla hic
mentio extremæ necessitatis fit, Sed quo se quisque a ge-

hena ignis asserat (quo tamen nemo, nisi propter peccatū mortale præcipitabit) vt bona sua cū pauperibus cōmunicet, iubetur. Neq; magna copia diuitiarum requiritur. At, qui habet (inquit) duas tuuicas, det vnā non habēti. Sane quod ad vitam abundat, vna tunica est: qui vero ampli⁹ habet, impartiri egētibus iubetur. Theologi scholastici ne diuites vehemēter perterrefacere videantur, multa cōminiscuntur, anteq̄ sub peccato mortali homines ad eleemosynas obligēt. Népe quod habeant superfluū: quod pauperes grauius indigeant: aliaq; huiusmodi. Id quod neq; ego modo cōstrictius & (quod aiunt) scrupulosius deffinire intendo. Quia neq; rem scholastice disputo. At vbi sanctos patres attentus lego, existimo, q̄ neq; in pauperibus tam graue necessitatem, neq; in diuitibus tantam super statum redundantiam desiderabant, vt sub peccato mortali eleemosynas exigent. Immo vix forte credebant esse hominē, si pauper ipse non esset, qui nō aliquid haberet, quod erogare teneretur. Cui enim non superfluūt mille, centū forte super sunt: q̄ si non centū, saltē decem. In summa quis est qui nō possit aliquam citra detrimētū domus suæ opem ferre pauperib⁹? Vnde Ambro. sup. Luc: quod est in can. in singulis / dist. lxxxvj. Misericordia (inquit) cōmunis est vs⁹: & ideo cōmune præceptū est omnib⁹. Nō miles excipitur: nō agricola, vel Urbanus. Diues et pauper oēs in cōmuni admonētur, vt cōferant nō habēti: misericordia. n. plenitudo virtutū est: et iō omnibus est præposita pfectæ forma virtutis. Hacten⁹ Amb. Atqui quas nos miseroꝝ penurias, & quibus affligunt, calamitates, leues æstimam⁹, nō possū nō vehementer timere, futurū esse, vt in die iudicij eas fuisse cōstet, quibus succurrere tenebamur. Hinc certe idyoma illud sanctorū patrum dimanauit, quo auari

Dist. 86.
in singulis.

riā ac tenacitatē diuitū in paup̄eres nihil minū, q̄ furtū
 & rapinā appellāt. Verba Hieronymi sunt in cano. ho-
 spitalē. xliij. dist. Aliena rapere cōuincit, qui vltra neces-
 saria sibi retinere probat. Et Ambro. sup. luc: inter expo-
 nendum parabolā illā diuitis, qui cogitās apud se quo-
 mō fructus, nō erogaret, sed cōgregaret, subito animā
 dedit, a cerbiora adhuc adijcit verba. Quæ sunt in ca-
 no. sicut hi. d. xlvij. vbi postulas cū diuite, cur apud se re-
 tineat qd̄ in pauperes erogare deberet, respōsum auari
 diuitis hoc introducit. Quid iniustū est, si cum aliena
 nō inuadam, propria diligētius seruo? cui hæc verba re-
 mittit. O impudēs dictu: quid ppria dicis? quæ ex qui-
 bus recōditis in hūc mundū detulisti? Propriū nemo
 dicat, qd̄ est cōmune: qd̄ plus q̄ sufficeret sūptui, ēt vio-
 lenter obtentū est. Nūquid iniquus est deus, vt nobis
 nō æqualiter distribuatur vitæ subsidia? vt tu quidē esses
 afitūes et abūdans: alijs vero deesset & egerēt: an idcir-
 co magis: q̄ et tibi voluit benignitatis suæ experimēta
 cōferre: et aliū per virtutē patiētiae coronare. Prudenter
 equidē, atq; (vt illi erāt) sanctissime cōsiderabāt deū in
 cōmune bona hæc humano generi cōtulisse. Quæ pro-
 inde eo sunt postmodū iure gentiū distributa, vt tamē
 in necessitate, omniū esset cūctis cōmunis vsus. Equid
 mirū est si facti ad hūc modū fuerint loquti, cū si Chri-
 sostomo cōtione de Lazaro secūda, fides adhibēda est,
 verbū illud Esaie. iij. diuino ore prolatū / Rapina pau-
 ris est in domibus vestris / de elemosynis pauperum
 quæ apud diuites retinentur, fuerit interpretandum.
 Adeo vt quæ illic Esaias diuitum ornamenta, nempe
 luuulas, torq̄s, monilia, armillas, et mitras, ceteraq; id-
 gen⁹, quæ impperādo cōmemorat, nō nisi de his, quæ
 pauperibus surripiunt, diuitibus superfluant. At vero
 quod super hæc omnia, non me tantū, sed Augustinū

Dist. 42.
 can. hos-
 pitale.

Dist. 47
 can. sicut
 hi.

Chriof.
 can. 2. de
 Laza.
 Esaie. 3.

Aug. sup
Math.

de hac re vehementiùs commouent, duo hæc sunt. Pri-
mum sententia illa dominica. Non potestis deo serui-
re & mamonz. Equid enim aliud hoc est, q̄ non pote-
stis simul diuitiarum cupiditati obsequi: & misericor-
diarum erga pauperes eam habere curam, quam vobis
dominus maximam habere præcepit? Alterum vero est
de quo in eiusdē loci interpretatione sanctissim⁹ ille ac
sapiētissim⁹ pater magnopere admirat̄. Sane q̄ cū sint
tā multa peccata, crimina, & flagitia, de q̄bus homines
sunt in æternū condēnandi, nullius tamē mētio in euā-
gelio fiat, quod sit in die domini in causam æternæ dā-
nationis obijciendum, q̄, esuriui, et non dedistis mihi
māducare: sitiui, et nō dedistis mihi bibere: nudus fui,
et nō cooperuistis me, hospes deniq̄, et nō me suscepi-
stis. Hæc Aug. Res ergo, nisi nos auaritia excecatos te-
neret, nisi aspides essem⁹ ad eloqa diuina obsurdescē-
tes, manifestissima est, multo latius patere elemosyna-
rū præceptū, multosq̄ alios cas⁹ cōpræhēdere, q̄ sibi ho-
mines falso persuaserint. Alias quomodo in vniuersū
omnes in illa die neglectæ misericordiæ sententia com-
plicaret? At quia nec locus est hic, neq̄ subinde animus
rem hanc ad vnguē exigere, hæc satis sint: si modo ex-
tremum hoc verbum adiecerim. Faciamus deū, omniū
tā diuitum q̄ pauperum patrem esse: cui, veluti patrifā-
miliæ, curæ est omnibus cōsulere ac prouidere. Neces-
sario colligitur, aut deum parum fuisse prouidum, qui
inopes & mendicos præsidio destitutos reliquerit, aut
diuites perfidiæ et inhumanitatis redarguendos esse,
q̄ cum eorū fidei deus pauperes cōmisserit, potestatiq̄
permisserit, bona, quæ in sua fide posita sunt, sibi ven-
dicant, deposita negant, fidem non seruant.

¶ DE MENDICORVM PAUPERATE
examinanda. Cap. ix.

HIS CEV fundamentis instructi & informa
ti ad primum articulum, qui de pauperū exa
mine est, possumus iam demum descendere.

Quod quāuis ex lege sit, quāto id rigore fie
ri expediat, id quidē est in deliberatione positum. Duo
in pauperib⁹ examināda huiusmodi articuli designāt.

Duo pau
perū exa
mina.

Primum eorum paupertas et inopia: sint ne veri, an fi
cti pauperes. Deinde mores & vita. Primum in articulo
tertio, alterum in quarto insinuatur. Quod ad primū
attinet mēbrum, nihil aliud q̄ æquitas et operæ precii
est fictos simulatosq; mendicos de medio pauperū tol
lere. Id quod in prima conclusione abunde cōmōstra
tum est. At vero primum omnium consideratione hic
dignum est, q̄ aliud est misericordes esse homines in
pauperes, aliud vero iustos esse aduersus prauos & ini
quos. Misericordiam deus vniuersis hominibus præ
cepit: malefactorum autem vindictam paucis iustitiæ
ministris cōmissit. Qui teste apostolo hac de causa gla
dium portant, vt vindices sint in irā eis qui male agūt.

Conside
ratio. 1.

¶ **O**bidq; adnīaduertendum est, an satis forte esset,
vt qui alijs mortalium ordinibus præfecti sunt, qui iu
stitiam administrent, mores emendent, peccata vlciscā
tur, vagabundos etiam exquirant, puniant ac profliga
re curent. Aut forte q̄ senatores, et rectores vrbiū sin
gulis ebdomadibus, aut mensibus conuentum mendi
corum facerent: et quos validos esse conuincerent, præ
na plecterent. Atq; vel operi laboriq; addicerent, aut ex
vrbe relegarēt. Nam plures prætores executores aduersus
pauperes, q̄ aduersus diuites creare: quorum nullū
aliud negotium sit, q̄ pauperes explorare, in ius vocare,
discutere, et exigere, non tam ex misericordia in veros
pauperes, q̄ ex odio esse totius ordinis pauperum iudi
care quispiam forte posset, Id vel maxime q̄ prætores,

Rom. 13.

diuitū crimina nō tāta solertia scrūtant̄: sed satis officio suo faciūt, si q̄ fuerint ad se delati, lege correxerint. Nō ergo vigilātiōi indagatiōe opus est aduersus paupes. ¶ Mox cōsiderare oportet, q̄ miserū hoc, abiectūq̄ et imbecille gen⁹ hoīum, nō est, vt suas possint causas defendere. Nā vt paulo ante ex Ecclesi. citauim⁹, diues iniuste egit, & fremet: paup̄ aut̄ læsus tacebit, & Ecclesiastes. Sapiētia (inqt) paup̄is cōtēpta est: & verba eius nū sūt audita. Vñ diues vbi de crimine aliquo, aut debito postulat̄, aut iudicio, aut armis, aut alio se quouis mō tuet̄: mēdicus vero, ēt si p̄ calūniā accusēt, nullo se valet clypeo p̄tegere: sed perpeti se iniuriā necesse est. Adde, q̄ si diuiti partē bonorū iniuria ademeris, partē retinet vñ viuat: si vero calamitossū mendicū, ne mēdicet, phibeas, miserū enecas. Hac. n. de causa tā multis in locis de⁹ se patrē orphanorū, viduarū, et pauperū p̄fitetur. Hāc ob rē ecclesiæ patres tātā prælatis pauperū curā inuīgūt: cui⁹ testimonia citare imens⁹ eēt labor. Népe q̄ pauperi a potēte nulla esse pōt defēsiō. Deinde cū gen⁹ istud miserorū inuidijs sit et emulationib⁹ frequētissimū, vix, dū de paupertate alicui⁹ inquirīt, verū testimoniū inuenias. Sed alij alijs calūniant̄: qua vnusq̄sq̄ fraude fatagit, vt qd̄ alijs auferēt, sibi accrescat. Quib⁹ de causis si quis humōi inq̄sitionib⁹ & examini delegant̄, hoīes esse magnopere oportet, nō cuiusq̄, sed p̄cipui ordinis et existimatiōis, ad lenitatē misericordiæ pp̄ēsi magis, q̄ ad rigorē iustitiæ, qui pauperibus suffragent̄ citius, q̄ refragentur. Nā si officiales executores de plebe instituant̄, q̄ paupertatē forte, quā in alijs requirūt, int⁹ ipsi sub palio tegūt, facile possunt iustitiā precio vēdere, vt eos penit⁹ validos esse accusēt, qui cōferre eis nihil valuerint. ¶ Est p̄terea in hac re nō p̄tereūdū, q̄ vt sit quisq̄ legitimus pauper, nō est necessariū esse infirmū.

Confideratio. 2.

Ecclesiastes. 9.

Præpositi pauperum.

Confideratio. 3.

Sat. n. est, si sit ætate præcæsus, aut debilis, aut quouis
 alio impedimēto teneat, ne tãtos possit subire labores,
 vt sibi & suis cõgruenter sufficiat. Id quod in lege illa
 de mēdicatibus validis puidēter scribit, Cui⁹ titul⁹ nõ
 est/ de mēdicatibus sanis/ sed/ de mēdicantibus validis.
 Nõ, ergo, qui hõ sanus est, cõtino a mēdicatione pro-
 hibet: sed qui est valid⁹. Neq; id silētio præterit lex illa,
 quã appellat ordinamēti. Ait. n. q̄ si sint homines qui
 de facie manifeste possint iudicari esse validi, operi et la-
 bori addicant. Ergo vbi facies & vultus eos non p̄dit,
 nõ aliã discussione, aut præscrutationē requirit lex. ¶ Vn
 de hoc alta mētereponēdū est hic documētū, q̄re dubia
 pro paupibus poti⁹ in fauorē paup̄tatis, q̄ aduers⁹ eos
 pronūciandū est. Nã multo esset min⁹ malū et incõmo-
 dū, viginti malos et vagabūdos p̄mittere, ne quatuor
 legitimi paupes inter eos excluderent, q̄ quatuor iure
 qd̄ habet mēdicandi excludere, vt viginti validi expel-
 lantur. Hac. n. et rōne zelum nimiū seruorū zizania fe-
 stinantiū euellere sapiēter repressit paterfamilias, vt est
 apud Matth. ne forte colligētes zizania, eradicarent si-
 mul cū eis et triticū. ¶ Huc et ptinet q̄ sunt permulti
 qui quãlibet opera et labores qñq; ferre possint, non tñ
 iugiter, aut frequēter. Est. n. qui p̄t dies aliquot in mē-
 se, aut in ebdomada in opere durare: nõ tñ per totū mē-
 se, aut ebdomadã. Et est q̄ dimidiatū diē laborare p̄t
 nõ tñ integrū elaborare. Et esset p̄ quã molestissimū, si
 quoties miserū hominem vires deficerēt, opus haberet
 diputatos adire. Ad hæc. Sūt præterea q̄ et si validisint,
 ius nihilo⁹ habet mēdicandi. Sane qui opera nõ inue-
 niūt, aut patronos q̄ se conducāt. Quos in pp̄ria patria
 nõ inueniūt, quocūq; quesitū exire possunt. Vñ quæ-
 cunq; p̄fecto regni ciuitas tenet tã incolas, q̄ aduenas,
 aut alere, aut mēdicare permittere, quãdiu nõ eis opera

Docu-
 mentū.

Mat. 13.
 Confide-
 ratio, 4.

Conside
ratio. 5.

assignauerit, aut patronos quib⁹ suas possēt operas lo-
care. Hoc enim ad regni gubernationē spectat, vt qui
in vna ciuitate viuere nō possūt, humaniter suscipiant^r
in alia. Quam ob rē mercenarij illi in euāgelio de ocio
sitate repræhēsi legitime cōpurgati sunt, dicētes, quia
nemo nos cōduxit. ¶ Ad hæc sunt & nōnulli bono fan-
guine nati, qui nec artem didicere mechanicam, nec
sunt forte negociationi apti, neq³ tenentur quidem ad
vilia se seruitia summittere. Sed ius habent pauperum
stipem a quocunq³ recipere: ac perinde ampliorē, q̄ alij
inferioris classis. ¶ Atq³ hæc quidem secūdum rigorē
iuris concedimus. Nam si de hac re priscos illos patres,
quos deus velut ecclesie fundamentā subiecit, consula-
mus, longe aliter loquendum esset de hoc pauperū exa-
mine. Validissimum nāq³ argumentum quo ista pau-
perū inquisitio corroboratur, inde summit^r, q³ sunt nō
pauci, qui in fraudem & perniciē reipublicæ multas cō-
miniscuntur artes, quibus se infirmos, læsos, truncos,
& mancos fingunt, & simulant. Quo non potest in re
publica maior esse dolus. His ego vero qui hoc tā ma-
gno argumento vtūtur, respondere nunq³ audebo, ad
magnum illum pauperum patronum Chrysostomum,
inq³, remitto. Cuius verba homilia. xxxvij. ad populum
(præter alia complura quæ in hanc sententiam alijs in
locis identidem confert) omnes oro atq³ obsecro, vt
neminem (prolixa quidem, aurea tamē) audire pigeat.
Postq³ enim cum diuitibus vehementer postulauerat,
vt vestib⁹, quas rodit tinea & vermīs absumit, nudos
contegant, responsum diuitum in medium infert, dicē-
tium. Simulat pauper tremorem et infirmitatem. Attē-
de maxime Princeps, quēadmodum etiam tum tēpo-
re Chrysostomi has diuites eleemosynarū excusationes
prætexebant, hæc in pauperes maledicta iactabāt. Sed

Chrysof.

accipe quibus Chrysostomus verbis in eos qui ista proferret, inuehitur. Non times (inquit) ne fulmē ab hoc verbo cœlitus accensum in te feratur. Disrumpor enim ab indignatione, parcite. Tu quidem ventre tumēs & pinguis, & ad profundā potū pducens vesperā, et mollioribus calefcens stragulis, non te dignū dare pœnas censes? cū tā inique dei muneribus vtaris (neq; enim vt inebriemur est vinū: nec vt crapulemur, esca fuit facta: nec vt ventrē disrumpamus, cibi) pauperem vero miserū, nihilo melius mortuo dispositum exquisitas exigis rationes? Nec Christi times tribunal illud horrēdum & terribile. Nā & si simulat, ex necessitate simulat, & egestate, propter sœuitiam & inhumanitatem tuam, quæ talibus personis supplicantibus ad misericordiam non flectitur. Quis enim tam miser & ærūnosus, vt nulla præmente necessitate, pro solo pane velit ita deturpari et plangere, talēq; pœnam sustinere? Igitur illius simulatio fertur inhumanitatis tuæ præco. Quoniā enim supplicans et deprecans, & miserabilia fundens verba, gemens & lachrymans, totum circumiens diē, neq; necessarium inueniebat alimentum, forte ad hāc artē excogitauit, non sibi tantū, quantū tibi dedecoris et acufationis inferentem. Nam ille quidem misericordiā inuenire dignus est, quod in tantam deuenit necessitatem: nos autē innumeris digni supplicijs, q̄ pauperes talia pati cogimus. Si nāq; defacili flecteremur, nunq̄ ille talia subire maluisset. Et quid dico nuditatē & tremorem? Hoc enim horribilius dicam, q̄ et liberos immaturam agentes ætatē quidam excæcare sunt coacti, vt nostrā penetrarent in sensatā duritiā. Postq̄ enim vidētes, nudiq; circumuēntes, nec ab ætate, nec ab ærūna crudeles flectere potuerunt, his tot malis aliam grauiorem adiecerē tragediam, vt famē soluerent, leuius

esse putantes hoc cōmuni lumine priuari, & splendore omnibus concesso carere, quam cum fame continuam habere pugnā, & miserrimā mortē sustinere. Quoniā enim paupertatis misereri non didicistis, sed gaudetis calamitatibus, vestrā implent improbā libidinem, et sibi et vobis gehēnz flāmam acriorem accēdentes. Hæc Chrysost. plurimāq; alia huius emphasis verba, non minus christiane q̄ eleganter fulminat aduersus eos qui de crudelitate reprehēdentes pauperes, quod in proprias personas contra naturā peccent, propria corpora vitando, nō ad se reuertuntur, vt animaduertāt, suam ipsorum immanitatem et feritatē, qui miserorū præcibus non flectuntur, in causa esse, vt tragicas illas artes in se exerceant. Nam reuera si diuites congruēter pauperibus subuenirēt, nunq̄ illi diuitiarum causa nuditates illas et cicatrices perferrēt. At miseram stipē nō ante extorquere valent, q̄ illas cōminiscātur tragædias. Hisce splēdidissime Domine non id contēdo, vt vagabundi et sicophantæ non corrigātur, sed vt quēadmodum alij cuiuslibet ordinis, aut cōditionis corrigant̄. Sūt enim et inter opifices et inter causidicos et scribas, et inter clericos et inter religiosos, et inter magnates, et prelatos, qui suo quisq; ordine et gradu fragiles sūt, criminosi, flagitiosi, atq; adeo pane quo vescuntur indigni. Aduersus quos tamen non tam multi perscrutatores et executores intenduntur. Cribro enim purganda sunt crimina, non in cerniculo setaceo. Canō est, vi. q. i. q̄ si omnia in hoc sæculo vindicata essent, locū diuina iudicia non haberēt. ¶ Absit vt cuiq; mortalium ordini notam ego aliquam inurere velim: aut quēpiā traducere. Quod autem patet et manifestum est, id in genere citra iniuriā proferre possū. Quot ergo sunt in republica, aut opifices, aut ministri publici qui per frau

Confide
ratio. 6.

dem multo plura surripiunt, q̄ validorum vniuersa tur-
ba mendicantium: atq; ea quidem laute et splendide di-
spendunt. Et possunt homines horum fraudes & rabi-
nas æquo animo tollerare. Qd̄ autē simulatus pauper
exiguum et miserrimum obolum aut dipondium, nō
alia sycophátia, q̄ nuditatē, tremorē, famē et infirmita-
tē circūferēs surripiat, id nulla ratione adduci possunt,
vt ferant: sed luce eos priuados esse proclamāt. Ecquis
vnq̄ fuit hominum, qui propter falacē pseu dopaupe-
rum turbam aliquid substátix detrimentum fuerit ex-
pertus. Mitto eos qui cōtractibus ac negociationibus
minus licitis in ré suā aliena cōuertunt. Sunt enim for-
te nō in paruo numero, quorū vel vnus multo amplio-
rē substátiam iniquo mámona confecit, q̄ validi men-
dicātes vniuersi totius regni. Et hi quidem quia diui-
tes validi sunt, sustinentur: alios vero quia sunt médi-
cantes validi, neutiq̄ pati possumus. Cum tamen apud
christianos valere nihilminus deberet horum miseria
et inopia, q̄ illorum opes et potentia, vt saltem inter il-
los, his etiam parceremus. ¶ Adde q̄ quis sint aliqui
ociosi ac perditii homines, qui propter inertia et foci-
diam in paupertatē venerint, et alij forte qui se paupe-
res simulant, sunt nihilominus per q̄ multi quos diui-
tes vere pauperes effecerunt. Venatio nāq; leonis (vt in
ecclesiastico legim⁹) onager in eremo: sic et pascua diui-
tum sunt pauperes. Quo circa non adeo res esset incō-
grua, si horum iniurias, illorum tollerantia compensa-
remus. Nescio an pauperum miseratio longius me q̄
constitueram aduersus diuites inuexerit. At nihil nisi
qd̄ vel in sacro eloquio scriptū est, aut ore omniū verfa-
tur: dixisse me arbitror. ¶ Neq; silēter dissimulare pos-
sum q̄ cū officiū aliquod publicum aut (quod deterius
est) beneficiū confertur, nulla prorsus de personæ dig-

Conside-
ratio. 7.

Eccl. 13.

nitate et meritis ratio habeatur: quã tamẽ Christus beneficiorum institutor maximã haberi voluit. Et tamẽ vt mendico panẽ sit integrum postulare, tanta opus sit inquisitione & probatione. ¶ Postremũ omnium ve reor vt neq; diligentia hæc ratioq; examinandi exigen diq; validos pauperes intentum omnino finẽ exequatur. Hunc (inq;) ne latrones & perperi sint homines in republica. Nam qui vrbe excedunt non recta ad patriũ solum reuertuntur: sed per villas et pagos oberrant: vt qui minutatim per simulatam mendicationem mitius furabantur, ampliora furta & latrocinia exercent. Neq; vero possunt omnes patibuli poenas dare. Quin vero quemadmodum in alijs vitiorum generibus minora mala, quib; maiora euitetur, pmittunt (dicete Augustino q; si meretrices tollas, omnia adulterijs replebuntur) ita forte quis ex medicantibus validis nõnulli procreentur latrones: atq; adeo sit in eos certa ratione & modo animaduertendũ, est in rẽ etiã forte et bonũ publicũ, si nõ nihil de rigore in hac parte remittatur. Ne per extremum qui validi sunt mendicantes, validissimi latrones fiant.

DE VITA PAUPERVM EX-
pendenda. Cap. x.

ALTERVM quod in pauperibus exigitur anteq; sit eis mendicare licitum, ad vitam eorum pertinet & mores. Sane vt rum sint concubinarij, alia ve contagione infecti, sint ne præterea statis tẽporibus cõfessi: aliaq; id genus obseruet, quæ de christianis hominibus requirunt. Et quãtũ ad hæc attinet curã, nemo esse põt qui zelũ nõ pbet. Nullus enim est mortalium ordo cui fraternã non debeamus correptionẽ. At vero sancti patres, quotquot de elemosyna scripserũt, nusq; cum misericordia, quæ pauperibus

pauperibus debetur, tantam iustitiã voluerunt esse con-
iunctam. Etenim elemosyna (quod nomen græcum
est) idem pollet quod misericordia. Materia vero et ob-
iectũ, qđ huic misericordiæ corporali subijcitur: nihil
aliud est q̃ miseria et in opia pauperis: cuius subinde of-
ficiũ est, pascere esurientem, nudum vestire, et hospi-
tem tecto donare. Et ideo, vt hęc pauperibus misericor-
diam exhibeamus, nihil aliud in paupere sancti explo-
rant, q̃ qđ inopes sint & mēdici. Misericordia vero spi-
ritualis seorsũ posita est in correptiõẽ fratris. Atq; adeo
iustitia malefactores cohibendi (vt paulo ante diceba-
mus) ad alios iustitiæ ministros spectat. Aliđ. n. est mi-
sericordẽ esse, aliud vero malefactorũ vindicem. ¶ Au-
di præcor christianissime princeps quid de hac re Chri-
sostomus senserit, cum alibi sæpe, tum maxime con-
tione secunda de mendico Lazaro. Nam et sua etiam
ætate istas exactiões, & correptiones fraternas diuites
moliebantur in pauperes, quibus suam auaritiã excu-
sarẽt. Aduers⁹ quos hęc exagerat verba, tãto certe me-
liora, q̃nto lōgiora. Abrahã inquit) sciens nõ excutie-
bat qualis essent prætereuntes, nec vnde venirent, quẽ-
admodũ nos nunc facimus, sed sine delectu prætereun-
tes excipiebat omnes. Nam eum qui præstat humani-
tatem non oportet exposcere vitæ rationem, sed inopiæ
mederi, necessitatiq; suppeditare. Vnicum habet patro-
cinium pauper, quod eget quodq; in necessitate consti-
tutus est, ne quid ab illo postules amplius. Sed etiam si
fuerit omnium improbissimus, & eguerit necessario vi-
ctu, sedemus illius famem. Ita et Christus, præcepit.
Estote, inquit, similes patri vestro qui est in cœlis, qui
solẽ suũ oriri facit super bonos & malos, & pluit super
iustos & iniustos. Portus est in necessitate constituto-
rum homo misericors, Portus autẽ omnes qui in nau-

Miseri-
cordia.

Chrisof.
Hom. 37
ad popu.

fragiū inciderint, excipit liberatq; siue mali fuerint siue boni. Deniq; quicūq; fuerint q; periclitātur, in sinus ille suos excipit. Tu proinde si videris hominē qui in egestatis naufragium inciderit, ne iudica, ne vitæ gesta examina, sed medere miseræ. Quid ipse tibi negotium accersis? liberauit te deus omni tali sollicitudine et curiositate. Quā multa pleriq; fuerāt dicturi, quāq; difficiles erant futuri, si deus præcepisset, vt prius accurate vitā factaq; singulorū disquireremus, actum domum conferremus elemosynā? Nunc hac omni curiositate nos liberauit. Cur ergo curas superuacaneas nobis accersimus? Aliud est iudex, aliud elemosynæ largitor. Ideo vocatur elemosyna, quodeam et indignis damus. Vnde et Paul⁹ dixit. Quod bonū est facite erga omnes, sed maxime erga domesticos fidei. Quod si indignos curiose discutiamus disquiramusq;, ne digni quidē facile in nos incident. Quod si indignis quoq; præstiterimus beneficiū, nimirū & digni, quicūq; omnium illorū maliciā virtute pensent, venient in manus nostras: sicut euenit beato Abrahæ, cui minime curioso quales essent qui præteribāt, contigit tandē vt et angelos exciperet hospitio. Hunc igitur et nos imitemur, simulq; cū hoc nepotem illius Job. Quādoquidē et hic progenitoris sui magnanimitatē summa cum diligentia est imitatus. Eoq; dicebat, ostium meū iugiter patebat cuiuis aduenienti. Non sic huic patebat, vt alteri esset occlusum, sed indifferenter apertum erat omnibus. Hoc exemplum & nos imitemur, nihil exquirentes vltra q; oportet. Nā ad hoc vt pauper dignus habeatur elemosyna, satis est egestas. Quod si quis cum hac cōmendatione nos adierit, ne qd amplius curiose scrutemur: nec enim moribus demus, sed homini, nec illius ob virtutē nos ei⁹ misereat, sed ob calamitatem, quo nimirū

Gala. 6.

Iob nepos
Abrahæ.
Iob. 31.

& ipsi copiosam a domino misericordiā nobis cōciliemus, ipsiq; dignissimi in quos ille conferat suā benignitatem, Nam si cū conseruis nostris cæperimus exquirere dignitatē moroseq; vestigare, idem et deus facturus est in nobis, dūq; studemus a conseruis reposcere vitæ causas, ipsi supni numinis benignitatē amittent, In quo. n. inquit iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Hacten⁹ **Chrystost.** ¶ Qd' si diu⁹ hic de hoc forte in suspicionē vocatur quod misericordia (vt sanctissimus ille erat) flāmatius plus nimio pauperib⁹ indulgeret. Cuius proinde scripta, nō aliter q̄ pretiosa vestis gen⁹ pauperum honoris titulis splēdescit. **Ambrosium** appelles, si ei forte astipuletur. Sane qui lib. Nabuthi. cap. viij. vbi loquēs de modo faciendæ elemosynæ, sic ait. ¶ Non requiras in pauperibus quis vnusquisq; mereatur. Misericordia non de meritis iudicare cōsueuit, sed necessitatibus subuenire, iuuare pauperem, non examinare iustitiam. Scriptum est enim Beatus qui intelligit super egenum et pauperem. Vbi nulla fit boni & mali discrepantia. Sed arbitror, **Augustini** testimoniū de hac re desiderari: sane cuius ingenium est res prescius controuersando diserere. Subijciam ergo et grauissimi patris testimoniū, quod est in enarratione psal. mi. cij. super versum. Faciens misericordias dominus. Vbi edocet deum nō facere misericordiam nisi ijs qui et ipsi sunt misericordes, iuxta verbum domini. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Quæ autem mensura sit misericordiæ, subdit, vt ne quasi (inquiens) in amicum sit, et non sit in inimicum: quia dictū est. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui vos oderunt & Prouerb. xxv. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Inimici autem, si bonorum maxime sunt inimici, boni esse non possunt. Si er-

Ambro.

August.

Matth. 5

Prou. 25.

Luce. 6.

Eccl. 12.

Can. nō
omnis. 5.
9. 5.

go misericordia erga inimicos est, non est misericordix officium inter bonum malumq; discernere. Sicuti misericors deus super bonos et malos oriri facit solem suum. Atq; adeo pater misericordiarum Christus nullum misericordix modum ponit: sed omni (inquit) petenti te tribue. Obiscit tamen Augustinus documentum illud Ecclesiastici. xij. q; prima facie cum hac sententia pugnare videtur: vbi legimus. Si bene feceris, scito cui feceris. Bene fac iusto et inuenies retributionem: quoniam altissimus odio habet peccatores, et misertus est pœnitentibus. Tu ergo da misericordi, et ne succipias peccatorem: da bono, et non receperis peccatorem: benefac humili, et non dederis impio. Vide quanta congeminet accumulq; verba sapiens ille, vt non nisi erga iustos simus benefici. Quæ tamen Augustinus facile diluit. Nam contraria esse non possunt euangelio. Vtrumq; enim (inquit) comples: et / non succipias peccatorem / et / omni petenti et da / si quâdo peccator est qui tepetit, non des tanq; peccatori: sed, tanq; inopi. Si intendas inopiam miseriamq; pauperis leuare: non fouere peccatum. Hactenus Aug. Igit; qd; sapiens in Ecclesiastico admonitos nos esse cõtedit, hoc dũtaxat est, vt quâdo paup de elemosynarũ abundantia ansam et potestatem peccandi nactus reprob; fit: neq; aliud ei collata beneficia, q̃ vitiorum semina sunt et fomenta, tunc correptionis gratia substrahenda sunt huiusmodi pauperi. Id qd; ad Vincentiũ Donatistam scribit Augustus: et habetur in canone / non omnis. v. q. v. Vtilius. n. inquit esurienti panis tollit; si de cibo securus iustitiã negligat, q̃ esurienti panis frãgatur, vt iustitiæ seductus acquiescat. Et id qd; intelligenito quando est cõpertissimũ elemosynas in dãnũ pauperis vergere. Alias scrutatores nos esse pau-

perū non licet. Quin vero alterū eius institutū obseruā
dum nobis est: quod in lib. de quinꝫ hæresibus extat.
Vbi post commendationem hospitalitatis Abrahamæ et
Loth: qui quoscūq; sine discrimine hospitio suscipien
tes, angelos meriti sunt habere hospites, subiicit, Disci
te Christiani sine discretionē hospites suscipere, ne forte
cui domū claueritis, cui humanitatē negaueritis, ipse
sit deus. Quod et in reliquis pietatis officijs eadē est ra
tione seruandum. ¶ Ergo quod ex istis tā multis tāq;
manifestis sanctorū testimonijs colligif (vt omnia sub
vno aspcctu ponamus) sic habet. Officiū misericordiæ
non est inter bonos et malos discretionē facere: id enim
iustitiæ partib⁹ et ministris reseruaf. Misericordia vero
in hoc posita est, vniuersis, inq̄, hoīum miserijs sine vl
la discrepātia presto esse, et sucursū ire. Quo circa proœ
mio illi, qđ in capite humōi articulorū, christiane qui
dem religiose, ac sapienter superscribitur, quo Christi
seruatoris nostri erga nos immensus amor: benignitas
et clemētia merito cōmendaf, quo sanctissime cōmone
mur, vt quæ nobis ille eximia charitatis officia præstia
tit, ei nos ipsi in eius pauperibus repēdamus, illi inq̄ ex
ordio animaduertendū est, an congruenter satis ac de
core subiiciatur, vt qui vagabundi pseudoq; pauperes
fuerint, vrbe eliminentur, mendicis si aduenæ sunt, ni
hil aliud q̄ trasitus concedatur, incolarū mendicorū vi
ta et mores diligēter expēdanf, qui hæc solerter exeq̄n
tur, officiales & prætores sunt. An vero apti⁹ sub illo
proœmio subscriberef, vt quot quot Christo nomina
dedimus, et fidē obstrinxim⁹, promiscue in omnes si
ne discerniculo clementes essemus et benigni. Nā hoc
Abraham, quo se Christus patre dignatur, faciebat.

Aug. de
quinꝫ
hære.

Epilog⁹.

Tobi. 4.

Ita eius eleemosynarius Tobias filiū instituebat: dicēs.
Noli auertere faciem tuam ab ylo paupere, ita. n. fiet,

vt nec a te auertatur facies domini. De hoc seruus eius
Iob. 31. Iob gloriatur, q̄ nemini vnq̄ pauperū quod volebat ne
gauerit. Portui facti ei⁹ cōparant misericordē, qui nau-
fragos oēs sine discrimine excipit et liberat. Id ipsū ma-
gister ipse drædicat ybi ait. Omni petēti te tribue. Hac
Luc. 6. racione Christus quādo ingentem illā multitudinem
Ioan. 6. in eremo pauit: nullos vagabūdos excepit, nullū inter
Misericordia. bonos et malos fecit diuortiū. Hoc misericordix no-
mē designat, vt indignis beneficiū exhibeamus: nam
quod dignis confert, iustitia est. Inde deus misericors
est q̄ solē suū oriri facit sup bonos et malos, et pluit sup
Matth. 6. iustos, & iniustos. Hoc iustitix phariseorū nram Chri-
stus præstare voluit, vt non tantū amicos, sicuti illi, sed
etiā inimicos diligeremus. In hoc demū ineffabilē eius
in nos misericordiā cōmendat Apostulus, q̄ cū adhuc
Rom. 5. peccatores essemus, pro nobis mortuus est. Reuera
qui has pauperū constitutiones cōminiscuntur sanctā
habere possunt intentionem, iusti esse possunt (nisi in
hoc sint forte nimiū iusti, q̄ prætorū officiū in malefa-
ctores vsurpant) syncerā tamen suisq̄ numeris absolu-
tā misericordiam minime se exhibere credant. Quippe
quæ inter dignos & indignos non discernit. Est equi-
dē in ordine charitatis positū, vt (vbi reliq̄ paria sint)
probos, reprobis: deterioribusq̄, meliores in conferen-
dis elemosynis anteponamus: sed tamen neq̄ miseri-
cordis hominis est tā anxie merita p̄scrutari, neq̄ esse
equidē potest, non solū peccatoribus nihil dare, verū-
etiā prohibere ne ab alijs petant, qui forsā quod tu ne-
gas, concederent. Verbū nimirū illud forsā Christi
Mat. 10. apud matheū edocti. In q̄ncūq̄ domū intraueritis, di-
cite pax huic domui: et siquidē fuerit domus digna, ve-
niet pax vestra super eā: si autē non fuerit digna, pax ve-
stra reuertetur ad vos, Pari. n. modo in elemosynarū

ratione, tametsi pauper nō sit forte recipere meritis, cōferētē nihilominus præmiū manet apud deū. ¶ At qđ ad æquitatē et iustitiā articuli quarti attinet, de rigore illo cogendi pauperes ad confessionē, fateri me malem ignoratiā meā, q̄ omnino consentire. Enim vero vt sunt pauperes ad necessariū hoc sacramentum instruēdi & admonēdi, ita in has miseros angustias cōiungere non est operæpreciū, vt nisi confiteantur, nullatenus sit eis licitū mendicare. ¶ Primū confessionis sacramētū sub pœna capitis edicere, præter q̄ qđ esset lex intolerabilis, odium profecto in sanctissimū sacramētum cōcitaret: mēdicos autem mendicitate interdicerē pœna capitis est: vtpote quib⁹ nullū aliud est vitæ præsidij: nō ergo licet eos sub hac pœna ad cōfessionē cōpellere. Hoc cū diuitibus ex postulare cupio, de hoc eos, nisi egreferāt, cōuenio. Si esset eis cōfessio hac lege pmulgata, vt post pascha nemini panē sumere, nisi prius cōfesso vnq̄ liceret, sed fame poti⁹ pereundū, an reclamaret. Cogitare aliud nō valeo. Cur ergo eā legē pauperes præscribūt. ¶ Sūt (aiunt) inter illos, qui integrū decenniū nō confitentur. Sunt itidē et inter diuites huiusmodi cōplures: qui non tā a cerbe ad confessionē perstringunt. At diuites aliena non petunt: ego vero pauperibus bona mea elargiri nolo, nisi cōfessis. Hic punctū rei hui⁹ occultitur: in hac semper isti salebra hæret: hic eorū attentionē desidero. Vt enim interim disputa reprætermittā, an egenus et pauper, quantū tu, tantū ipse iuris habeat ad bona tua (nā sancti patres sunt qui ita censent: nos vero id astruere veremur) hoc saltē in confesso est, euidētiusq; ac certius, q̄ vt ab aliquo possit inficias iri. Nempe qđ æquū ius est cuiq; pauperi in quauis necessitate, etiā citra grauē, petēdi eleemosynā, ac est illud quod quisq; habet in ppria bona. Quin et

forte amplius: cū in maiori sit necessitate, Quo fit vt ne
mo cuiuscūq; sit authoritatis pōt hoc iure pauperes pri
uare, nisi propter eā culpā, de qua posset diuites etiā bo
nis proprijs mulctare. Quin vero dicere auderem, pro
pter quam posset diuites, vt fame perirent, condēnare.
Nā qui iure postulandi pauperē excludit ad extremā eū
adigit famē. Si ergo iustissimus quisq; nemini victū,
nisi probato viro & confesso (veluti sacrosanctū sa cra
mentū eucharistiæ) ministrare cogitat, non continuo
ius facultatēq; misero adimat, quomin⁹ circumire pos
sit, si quē forte legibus misericordiæ melius instructū
inueniat, qui panē porrigat. ¶ Ad hæc (quod omnium
plurimū cauendū est) si pauperes (indoctū vulg⁹) tam
acriter ad confessionē coerceantur, dubitas ne optime
Princeps, quin vsu venire possit, vt falso ficteq; multi
confiteantur, sacramentū, ne fame extrangulentur, cō
taminantes? Reuera quando sancta synodus sacramē
tum cōfessionis (quod in iure diuino erat) quotannis
edixit, præuidebant sancti patres, si maiores pœnas
cūmulassent, pauciores forte fore qui præceptum trās
grederentur, nihilominus tamen veriti ne timore gra
uissimæ pœnæ sacrilegus aliquis esset in sacramentū fi
cte confitendo, satis duxerunt trāsgressorē ingressu ec
clesiæ et ecclesiastica sepultura interdicere. Quæ quidē
quāuis christianis pro acerbiori pœna, q̄ extrema fa
mes habenda esset, tamē non tam homines deterret, q̄
pœna tēporalis, vt eius metu ficte quis confiteatur. Vn
de illa vna ex sexdecim qualitibus et conditionibus
quæ sacramento confessionis circūstare debet, nēpe q̄
sit libera, intelligere nequeo, quomodo stare simul pōt
cū tanto rigore cogendi homines ad confessionem.

¶ Quantū ergo ad correptionē pauperū ptinet, sanctif
sime inter hos articulos institutū est (si id modo diligē

Correptio pau
perum.

ter executioni mandetur) primū, vt pauperū paruuli pa-
trū cura emancipati patronibus deputetur, aut artibus
et opificijs addicatur. Pauperes deinde nōnunq̄, vt cō-
tiones publicas audiāt, compellantur: vbi religionē et
virtutē doceri possint, admoneriq̄ et exhortari. Quib⁹
optimū esset viros aliquos probatæ vitæ præficere, qui
eorū curā et rationē haberent. Id quod plane esset cor-
poralibus spiritualē etiā misericordiā adhibere. Exem-
plo dei, qui quorū corporalē vitā prouidenter sustētat,
spiritualē quoq̄ legib⁹, cōsilijs, et exēplis, instituit, ad-
monet, ad bonūq̄ et honestū inducit. ¶ Hoc præterea
hic apprime admonere necessariū arbitror de ratione
perquirendæ explorandeq̄ vitæ pauperum: eorum vel
maxime, qui publice nō sunt mendicitatem professi.
Quibus, vt video, elemosynæ q̄ plurimo venduntur:
tātum abest, vt gratis fiant. Nam primum cum hispa-
ni, quib⁹ honor, q̄ vita, pluris est, extrema malint per-
peti famē, q̄ de mendicitate traduci, nulla tamen in pau-
peribus conscribēdis habetur ratio secreti. Sed nobiles
quibus negotium datum est, longo famulitio cōmita-
ti publice pauperes disquirunt. Quorū profecto mul-
ti malent elemosynis carere, q̄ tanti emere. Est enim si-
cubi vsq̄ gentiū, in Hispania præcipue obseruādus mo-
dus ille euangelic⁹ elemosinarū, vt nesciat sinistra qd
faciat dextera. Id qd' Ambro. Nicola⁹, Chrisost. et alij
sancti patres obseruātissime faciebant. ¶ At qd' peius
multo est, ne dicā magis iniuriū, anteq̄ miserrimæ ele-
mosynæ impendant occulta nōnunq̄ crimina præter
iuris ordinē exquirunt. In relectione quā de rōne tegē-
di et detegēdi secretū edidim⁹, pro virili nostra tracta-
uim⁹, nullū ius esse perquirēdi perscrutādiq̄ crimina,
nisi quæ aut fama proclamat, aut indicia vt eumq̄ pro-
dūt. Neq̄ semp diuitū peccata, his ēt preeūtib⁹, et pro

Secreta
crimina
non pro-
dantur.

clamātibus, vestigant. Et tamē pauperū maiori multo
cura ac diligētia secreta peccata deteguntur, q̄ miseræ
subleuentur. Miseranda gētis conditio est, si vt obolū
tandē suscipiant, tantū subire habēt periculum famæ.
Cū tamen in hac re meditatione opus esset, quod cala-
mitosi homines ærūnis et miserijs afflictī s̄pissime le-
uandi animi gratia peccata admittunt, quibus diuites
ex delicijs & fortunarū affluentia multo maiora cōmit-
tunt. Qd̄ si meditatio hæc non satis est, vt miseris pau-
peribus venia concedatur, quas nā ex eis erratorū pœ-
nas acerbiores in hoc sæculo exigamus, q̄ suis ipsi cala-
mitatib⁹ et rebus aduersis et afflictis luūt. Honoribus
exclusi, deliciarū exptes, nudi, siue lecto, sine tecto, per-
petuū bellū cū gelu, cū æstu, cū fame deniq; sustinen-
tes: qd̄ est omniū atrocissimū. Nā meli⁹ est occisis gla-
dio (ait ille Propheta) q̄ interfectis fame. Orbi deniq;
reb⁹ omnib⁹, quæ hoīes faciūt in hac vita felices. Atq;
adeo pene mūdo extorres, vitā agūt, morte nihiloma-
gis expetendā. ¶ Adde qd̄ q̄ plurimæ pauperes (qd̄ in
hominib⁹ est inhumanissimū) ab egestate et mēdicita-
te in huiusmodi crimina præcipitantur. Et idcirco am-
babus rationibus sunt in pauperes crudeles auari diui-
tes: et quod præ auaricia et tenacitate admittendis cul-
pis causam dederunt: et q̄ de admissis rursus occasio-
nē accipiunt, vt auaritiā tenacissimi nutriant. Cū tamē
profecto emendandis pauperum perditis moribus salu-
brius prospectū esset, meliusq; vt resipiscerent, consul-
tū, si collatis beneficijs subsidijsq; tēporalib⁹, eorū ani-
mos leniremus, pellicerem⁹, et reduceremus in viā. Nā
cū eis alimenta subtrahimus, tunc veluti desperatis et
ab omni spe derelictis vitia recrudescūt. ¶ Hæc nō di-
xerim, vt erratis faueā: sed primū, ne anteq̄ opē miseris
feram⁹ et misericordiā impartiamur, tā iusti esse in pau-

Tren. 4.

peres velimus, vt etiã efficiamur iniurij. Deinde ne tanta cura et solertia in vagabundis extinguendis, repellendis aduenis, incolis deniq; de vita & moribus exquirendis, eo tandẽ euadat, vt eleemosynarũ cumulus decrescat. Illud. n. iterũ atq; iterũ admonere nunq̃ me pigere poterit, quod si his perscrutationib⁹ rariores aut minores fiũt eleemosynæ, multo melius pro bono diuitum fuisset, vt nunq̃ in mentem venirent. Nã et si multo fierent amphiores, nunq̃ ad iustũ pertingerent. Est enim eleemosyna christianis in vsus frequẽtissimos necessaria. Si. n. inuadẽtẽ vitiorũ flãmã restingere cupis, sicut ignẽ ardentẽ (ait sapiens) extinguit aqua, sic eleemosyna resistit peccatis. Et si admissa iam peccata redimere cõcupiscis, audi Danielẽ prophetã. Peccata tua eleemosynis redime: et iniquitates tuas misericordijs pauperũ. Quod si minimas etiã peccatorũ reliqas eluere prorsus exoptas, quid iubeat Christus, ausculta. Date eleemosynã, et ecce omnia mũda sunt vobis. Si mundus iam factus itinerariũ huius vitæ cibũ atq; penus omne præparare est animus, sapiẽs rursus ait in Ecclesiastico, q̃ eleemosyna viri q̃si saccul⁹ est cũ ipso: & gratiã hominis quasi pupillã conseruabit. Si thesauros tuos aues, atinea et ærugine & predonibus seruare, pauperũ fidei cõmitte. Nã de eleemosynis, Christus loquebatur, quã do aiebat. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo et tinea demolif, et vbi fures effodiũt et furantur. Thesaurizate autẽ vobis thesauros in cœlo: vbi neq; tinea neq; ærugo demolitur, neq; fures, effodiũt et furantur. Atqui diuitibus huius sæculi quibus (difficultatis explicandæ gratia) impossibile ait esse intrare in regnũ celorũ, vti camelũ per foramen acus, hoc vnũ remedium reliquit, si facerent sibi amicos de mãmona iniquitatis, qui eos reciperent in æterna tabernacula.

Eleem o
sinæ fructus.

Eccl̃i. 3.

Dani. 4.

Luce. 11.

Eccl̃i. 17.

Math. 6.

Math. 19

Luc. 16.
1. Th̃i. 6.

Quã ob rem Paulus Thimoteũ instruit, vt diuitibus huius sæculi præcipiat facile tribuere. Nam qui diuites fieri esse volunt incidunt (inquit) in tentationẽ et in laqueum diaboli. Quid plura. Si nõ solũ in æterna tabernacula recipi, sed gloriæ illius æternæ auidissim⁹ inter principes illic et perfectissimos esse (vt deberemus omnes) affectas, nullã tibi aliam Christus mōstrauit viã, nisi vt veditis omnibus quæ habes, & in vsus pauperũ distributũ, eũ ipse sequaris. Et hæc satis superq; de inquisitionibus, discussionibus, et perscrutationibus quæ in pauperes primo, tertio et quarto articulis ad notant, dicta sint. Nam secundũ et quintum in priori parte de liberationis huius expediuimus.

DE RATIONE HOSTIATIM
postulandi. Cap. xj.

HO TANDEM instituti nostri peruentum est, vbi eum articulũ, in quem ex his, qui circumferuntur propèsius incũbitur, pertractemus. Qui est, vtrũ æquũ bonumq; sit: et (vt paulinis verbis vtamur) expediens atq; ædificas, pauperes ianuis christianorum arcere, et hospitalib⁹ alere, q̄ pmittere, vt suas ipsi ærũnas et calamitates christianis oculis coram obijciant. Id quod reuera (nifallor) nõ tã est extra controuersiam, q̄ autores horũ articulorũ existimant. ¶ Atqui vt summũ ius ab æqtate et misericordia discernamus, prima huius articuli fuerit conclusio. Princeps, penes quẽ potestas est rei publicæ, ius auctoritatẽq; habet prohibendi mendicos, ne postulent hostiatim: dũmodo victum eis vestitunq; ac reliqua pro suo statu necessaria alia via et ratione congruenter prouideat. At non alias neq; alio modo. Neq; est qui huic possit conclusioni probabiliter reclamare. Sane quæ sit euidentior, q̄, vt multis testib⁹ indigeat, Princeps nãq;

Cũclur. i.

cū (vt est. ij. Ethicorū apud Arist.) in hoc naturali lege atq; diuina rei publicæ prefectus sit, vt bonos faciat ciues, eaten⁹ quicq̃ potest edicto præcipere, quaten⁹ op⁹ virtutis est: eaq; subinde inhibere, quæ vitia sunt et peccata. At egenis, quâdiu egēt, nullū peccatū est stipē hostiatim quærere: q̃primū autē necessaria illis suppetūt, nō possunt, citra culpā, prætextu paupertatis aliena petere. Quando ergo illis princeps, aut res publica necessaria ministrauerit, inhibere potest ne hostiatim postulet: aliē vero minime. ¶ Neq; id solū certo crediderim, vt ea sit autoritas in principe: verū si cōmode hoc fieri posset, vt abunde res publica pauperibus prouideret ne hostiatim opida circūire cogērentur, hac equidē ratione, et veritas euāgelica, et Christi charitas, cui⁹ nos vnius capitis mēbra sumus, splendidius multo in christiana republica colluceret. Nā quomō legē qua proximos, vt seipsos deligere iubentur, more illi precor exhibeant, inter quos alij bonorū sunt omniū copijs redundantes ac superfluētes, alij vero per extremū in sūma egestate et mendicitate cōstituti Philosophi cuiusdā ex naturalibus celebratur sententia. Qua, cū ditissimus hō pauperrimi se alterius amicissimū prædicaret, respondisse fertur, inter ditissimū hominē et mendicū nō esse credibile vllā amicitia intercedere. Id quod diuinus noster Apostol⁹, cui⁹ paulo ante memini, illis verbis expressit, quibus ait. Si quis habens, substantiā huius mūdi &c. Hanc equidē amicitiaē legē multo anteq̃ in euangelio, in mentibus mortaliū deus inscripserat. Quā nimirū solēni illo prouerbio expressit gentilitas. Amicorum omnia sunt cōmunia: et amicus, alter ego. Cuius autorē sunt qui Pythagorā faciant. Vnde. Socrates colligebat proborū hominū omnia esse, vtpote q̃ sint cuncta deorū: quibus sunt viri boni amici. Hāc

Arist. 2.
Ethico.

Amicorū
oīa sunt
cōiā.

Actu. 4.

ipsam legem apostoli diuinorū interpretes, legisq; euāgelicæ quæ naturaliū omniū consumatio est promulgatores (Hierosolymis saltem et circū adiacēti prouinciae iudææ) veluti baptismatis primitijs, predicauerunt, atq; persuasserunt, vt in actis eorū est, videlicet vt quot Christo in baptisinate dedissent nomina, bona sua vendētes, ante pedes apostolorū pretia proijcerēt. Quæ illi singulis, pro vt vniciūq; opus erat, distribuēbant. Quā obrem (inquit historia) nō erat egens quisq; inter illos. Adeo sub id temporis (quantulū fuit cūq;) sancta fuit atq; solēnis obseruantia hæc, vt neotericus quidā christianus Ananias nomine: qui conscia vxore pretij quo substantiā vēdidit cellauit, ita fuit acerbē de hac auaritia a Petro reprehēsus, vt præ terrore exanimatus corruerit. Atq; adeo instituti huius exemplo cœnobicia postmodū religiosorum constructa sunt. Quibus in cōmuni viuētes, charitatem illam christianorū vt cūq; referunt. Atqui vt in actis eisdē apostolorum habetur, negotio huic ministrandi mensis viduarū et orphanorū, aliorūq; id genus pauperū prælati sunt septem illi viri probatæ vitæ: quorū fuit Stephanus primicerius. Hæc in testimoniū huius dixerim, q; si abunde prouideri posset pauperibus, ita vt certa lege in tuto haberent necessaria, nihil aliud q; charitas esset christiana.

Cōclu. 2.

¶ Secundam nihilominus cōclusionem superiori subijcio. Non est possibile, rebus vt nunc se habentibus ita prouideri pauperibus, vt lege in vniuersum, ne hostiatim mēdicēt, inhiberi possint. Possibile id dixerim quod et theologi morale vocāt, & Arist. primo de cœlo illud cēset, quod bene fieri potest. Ad persuadendā hanc cōclusionem duo triaue fundamenta sternere opus est. Primū est. Modus atq; terminus eleemosynarū nō est præcepto, aut lege præscriptus, Qd est dicere, Neq;

Primū
fundamē-
tum.

taxatū est quotam bonorū partē homines teneantur in
eleemosynas elargiri: vt puta decimam, aut vigessimā,
Neq; diffinitus est numerus pauperū, quos certi homi-
nes, aut res publica alere tenetur. Neq; præscriptum est
quibus necessitatibus debeamus opitulari. Sed solum
admoniti sumus, pauperes nos semper habituros. Et
vehementissime a Christo seruatore nostro & pollicita-
tionibus allekti sum⁹, & cōminationibus perterriti, vt
proximos sicut nos ipsos diligentes, neminem necesse
habere præ facultate nostra sinamus. ¶ Secundū id sit
fundamētū, cuius supra meminimus, videlicet, q̄ præ-
ter dotes hospitaliū, et si qui sunt alij prouētus, aut the-
sauri pauperibus decreti, qui sint velut eorum propria
bona, non possunt homines lege obligari ad eleemosy-
nas præter eā quæ est in euangelio: sed (vt vsus modo
habet) integrū liberūq; est cuiūq; quam voluerit elee-
mosynā subscribere. Adicio, homines esse, etiā in chri-
stianismo, tenacissimos: qui nulla, quantū vis magna,
improbitate ad eleemosynas flecti possunt. Quin vero
rarissimi sunt, qui, et pro sua facultate, & pro miserorū
inopia iuxta veritatem euangelicā eleemosynas faciāt.
¶ Tertiū subiecerim fundamentū, quod apprime vellē
eos cōsiderare, quotquot mēdicos occludere moliant.
Nēpe quod quicūq; iure postulandi mēdicos priuauerit,
aut quo priuētur, in causa fuerit, debitor proinde fit
eorū leuandæ miseræ ac necessitatibus subueniēdi: eis
faltē, quibus moraliter (vt aiunt) loquendo, verissimile
est potuisse illos postulando prouidere. Vt si faciamus
exēpli grā centū, aut mille in vrbe legitimos pauperes
esse, quorū necessitatibus prouideri satis minoris nequit
q̄ ducētis aureis: quos verissimile est, si hostiatim mēdi-
care permiterentur, posse eos conficere. Intelligo sic tūc
fundamentū hoc, q̄ quāuis nemo tunc postulare per-

Fūdamē-
tum. 2.

Fūda. 3.

missis ex iustitia teneretur, sed esset misericordia subue-
nire, tamē postulare prohibitis teneret res publica: aut
ille qui postulare prohibuit ex iustitia ad totos bis cen-
tum ducatos. Res certe est compertissima. Nam illi tūc
habent ius petendi, et quicūq; hominē iure suo pellit,
teneretur de dāno, secundū illud. Qui causam dāni dat,
dānum dedisse videtur. ¶ His Ceu fundamentis sub-
iectis, probatur conclusio secunda. Anteq̄ mendici lege
postulare interdicanur necessariū est ita omnibus eorū
necessitatibus prouidere (iuxta tenorē tertij funda-
menti) vt de iustitia illis necessaria debeantur: non au-
tē prouidentia hæc moraliter (quod aiunt) est possibili:
non ergo eos fas est, ne postulent, vetare. Quod au-
tem non sit possibile, vt inclusis illis ad iustū prouidea-
tur, certe primū ac secundū fundamentū satis ostēdūt.
Nā si neq; pauperes, neq; ea quibus indigent sub certo
vllō numero, aut modo cōprehenduntur (cū tā indige-
næ q̄ aduenæ, vt prefati sumus, ius habeant postulā-
di) et ciues cogi ad eleemosynas non possunt, quomo-
do res publica debitū (cuius mendicationē prohibēdo
rea facta est) soluere quæso poterit. ¶ Id presertim q̄ in
ter pauperū necessitates non tantū est victus, sed vesti-
tus, lectus, et (si pauper familiā habet) pen⁹ reliquū, &
supelectilis domus. Et quando mendicare permitterē-
tur (citra extremā aut forte grauē necessitatē) nullus te-
neret misericordiā impartiri. Cū vero phibeant, id qd̄
erat misericordia, iustitia factū est. Nā qui iure suo vt
paulo ante dicebā pauperē expoliat debitor oīum effi-
citur, quæ posset paup̄ medicādo acquirere et cōficere.
¶ **S**ecūda rō est, q̄ demēsa seu portiones illæ quæ in-
cluis pauperibus distribuunt, intelligere nequeo qua
ratione et mensura fieri possint cōmode. Nā sunt inter
pauperes, quorū vni pro cōplexione sua, et calore sto-
machi

machi non sufficiūt trium aliorum portiones: quod si
æquales omnibus sportulæ distribuuntur, necesse est
illum perpetuam cum fame pugnam habere. Qui ta-
mē ius habebat postulandi quoad usq; extinguere pos-
set famē. Quis, n. fuerit, qui vel mācipij famē pane saltē
nō expleuerit, q nō merito suo in humanitatis et ferita-
tis redargueretur. ¶ Ratio tertia quā in hac delibera-
tione primum non habeat locum, nec tamen est in po-
stremo. Postq̄ ratio huiusmodi elemosynarū in vsu
esse cæpit, experiētia compertum est, q̄ ratæ portiones
et sportulæ quæ pauperibus distribuuntur, vix suppe-
tunt, vt homo qui modo stomacho non sit languenti
panis habeat saturitatem: aut forte si olera aut legumi-
na, vel dem⁹ si forte in hebdomada frustulū carniū
emere possit. Atqui nonne satis est, si hoc inter diuites
pauperesq; differat, q̄ diuites habeāt vnde altilibus pre-
ciosis ali, lasciuiresq; possint: paupes vero minime: nisi
iniquissimam insuper conditionem miserandis adiece-
rimus, quibus libertatem etiā auferamus, ne possint
vnq̄ animū rebus aduersis afflictū cibus recreare, quos
humano generi deus & natura indulgit. Pauper inq̄
quis quotidiano victu, parco quidē viliq; vtatur, hac
saltem libertate recreatur, q̄ potest aliquando in domū
incidere, ybi benignus homo ad mēsam sedet: qui scu-
tellam forte porrigat, fructus, vinum, aut id genus de-
licatū aliqd: qd̄ solet sæpe mācipijs indulgeri. Taceo fre-
quētissima cōiuiua sordidissime spēdida: quorum reli-
quæ postq̄ familiā expleuere, mācipijs exponūtur, aut
forte proijciunt canib⁹. Cur precor huiusmodi domus
pauperibus nō pandant. Nā si quibusdā grāmaticis fi-
des est, inde verbū /pādo/ notionē traxit, q̄ etiā in gēti-
litate quib⁹ Christ⁹ elemosynas nunq̄ prædicauerat,
peractis cōiuiijs portæ aperiebant, yt egenis panis das

Ratio. 3.

E

retur. Aut quia Cereris templum apertū semper egenis patebat quibus panis dabatur. ¶ Ad hæc iudiciū pauperū, quo de eorū agitur vita, ad paucorū potentiā redigere, nō est sane adeo tutum. Nā vt sint isti duo aut tres qui negotio pauperū deputantur & præferuntur, homines probi, optimæq; existimationis, possunt alijs contingere qui aliqua forte de causa odio habent pauperē, aut falso testimonio decepti (quæ vt supra dicebamus, frequentissima sunt in vicinia pauperū) pronunciant, pauperē non habere legitimā causam mendicandi, quid ille tūc miser faciet? Quo circa in illis constitutionibus Hipri in Flandria hoc certe bene cautū est, vt possint mendici in auribus cuiuscūq; procerū ciuitatis miseras suas et calamitates exponere, ne qui a paucis cōdēnati sunt, omni remedio destituantur. ¶ Sed et hoc præterea plene ex his articulis capere non possum. Admittunt posse aduenā et peregrinū verū pauperē aduentare, quē saltē in tridū hospitio donāt. Audi maxime Princeps quantū ei negotiū faceffunt anteq; frustrū panis accipiat. Fac vrbē intrare infirmū, aut claudū, aut de itinere languentē, opus tamen habet percontari, vbi nā prælatus pauperū cōmoretur, domū vicatim oberrando quæritare. Vt autē inuenerit, forsan non est domi, aut dormit expectare oportet. Tū autē vbi hoīs copia facta fuerit, respōdere oportet vñ veniat, et quo vadat. Et tandē nihil aliud q̄ symbolū accipit: et tunc ad quæstorē seu ærarium, penes quē recōditur pecunia, redire oportet. Et ita integrū diē absumere, ate q̄ famē miser sedare, et lassitudinē ponere liceat. Ita audio in aliquibus ciuitatibus sancitum esse: nescio an alibi melius fuerit peregrinis consultum. Deberet enim Xenodochiū (quod est hospitem domus) expositū esse peregrinis. Immo deberent esse in portis ciuitatis, qui eos recta in

hospitium perducerent. ¶ Colligere ergo mihi videor
q̄ quēadmodum cap. iiii. dicebam, ferme non esse pos-
sibile talibus legibus abunde prouidere incolis paupe-
ribus, vt nulla necessitas, atq; adeo neq; ius vllū eis reli-
quum sit ex patria alio mendicatum exire, ita neq; pos-
sibile videtur talibus eis legibus congruenter satis prof-
picere et succurrere, vt nullum eis ius amplius relinqua-
tur hostiatim mendicandi. ¶ Tametsi hic nihil aliud
forte, q̄ quod ex lege est, enunciarem, si assererem quod
potest pauper mendicando aliquantulum pecuniæ cō-
ficere, qua posset statum suo ordine et gradu mutare.
De hoc enim miseri insimulantur, accerrimeq; reprehē-
duntur, q̄ aurum vestibus insutū cellant. Mitto, quod
alij iustum sacculum ære alieno complēt. Mitto q̄ sint
qui ære alieno splendide viuunt: pauperes vero geniū
(vt ait ille) fraudantes ac demenso suo cōparcentes, pa-
ne forte et oleribus sustētant, vt possint pecuniā aliquā
reseruare: si forte in aliquā infirmitatē, aut maiore cala-
mitatē inciderint. Cui ego causā aliā adiungere audeo.
Nēpe q̄ quēadmodum licitis alijs artibus et contracti-
bus ius est cuiuscūq; statū et ordinē in melius mutare, ita
pauper posset ex elemosynis, tantillū pecuniæ cumulū
congerere, quo aut se honestius induat et exornet, vt
possit alicui ingenuo et nobili seruire, aut quo valeat
ferramenta suæ artis et officinā adparare: aut forte mer-
cimoniū aliquod tenue, aut negotiationē extruere, vn-
de viuat. Quo tamen iure excluduntur inclusi. ¶ Præ-
terq; q̄ neq; hospitalia vbiq; vniuersis recipiendis pau-
peribus abundant, neq; possunt nō multo maiori ocio-
sitate et accidia cōfici clausi, q̄ si mendicātū exire dimit-
terentur. ¶ At rationibus huiusmodi tātisper intermis-
sis, ad clauum reuertamur, quē in hac re manumittere
nunq̄ decet. Hoc inq; potissimū animaduertere est ope-

Conclu.

Mutare
statūm.

ræprecium, vtrū hac ratione eleemosynarū cumulo au-
geatur, an vero decreſcat. Et quando nullum aliud eſ-
ſet, aut argumentū, aut testimoniū, q̄ neceſſarium ſit
decreſcere et diminui, q̄ quod autores huius inſtitutio-
nis in publico cōfitentur, res manifeſte comprobatur.
Hoc enim cum primis inſtitutionē hanc cōmendant,
ſibiq̄ perſuadent, q̄ hac ratione (aiunt) multo minori
opus eſt eleemosynarū copia. Id profecto quod experiē-
tia ipſa aperte docet. Audio enim ex alijs ciuitatibus, in
hac vero oculis conſpicio, et ore ipſorū qui hoc paupe-
rum negotiū gerūt ad me ſæpe delatū eſt, quod totus
eleemosynarū aſſis vix triens, aut quadrans illius eſt,
qui ante huiusmodi ſtatuta eſſe cōſueuerat. Hoc verū-
tamē ipſo achille, quē ab eis pugnare iſti putant, qui rē
aliter conſiderant conuincuntur, vt hanc eleemosyna-
rum rationē repellant. Et enim ſi legitimi pauperes plu-
res forte nō eſſent, neq̄ eorū ærūne et neceſſitates, ma-
iores, q̄ eleemosynarū æs, quod hac ratione conflatur,
fateor homines quantūcunq̄ diuites amplius nō tene-
ri. At cū veri paupes fictis et ſimulatis depulſis, eorūq̄
inopiæ et calamitates multo ſint maiores q̄ quibus ſtups
ipſa eleemosynarū quæ hac rōne cōficitur ſufficiat: atq̄
adeo diuites (illi maxime ſiqui ſunt auarriet tenaces) ad
ampliores eleemoſynas lege euāgelica cōpellant, in dā-
no poti⁹ diuitū ponendū eſt, q̄ validi medicantes, qui
fraude et improbitate eleemoſynas extorquebāt, expel-
lant, niſi quantū illis adimiſ, integrū in legitimos pau-
peres cōferatur. ¶ Qd' autē neceſſariū ſit eleemoſynas
hac rōne rariores fieri et extenuari, præter experiētiā,
rōnes quoq̄ in cōperto ſunt. Primū q̄ medici pro ſe po-
ſtulent, aut p̄ medicis alij, tm̄ differt, q̄ maxime differ-
re pōt. Diuites. n. quāta ſint cūq̄ miſericordia, honoris
gratia, pro pauperibus poſtulātes, quia prandiū domi

adparatū habent, satis se officio fecisse putāt, si eleemo-
 synas petāt: et duos aut tres vicos circūeāt: an vero petē-
 tes obtineāt, nō tāti faciūt. Mēdicus vero miserrimus,
 cui sola mēdicatiōe prādiū agit, nō satis hēt petere: sed
 improbissime efflagitare, quoadusq; etiā ex durissimo
 corde obolū exprimat. Nec satis hēt vna hora discurre-
 re, dū tot⁹ ei dies ad cōparandū victū op⁹ fuerit. Putas
 ne princeps clemētissime nō hac etiā de causa (præterq̄
 quod discipulos orare docebat) Christus pauperū pro-
 uidentissimus similitudinē illā euangelicā introduxit,
 vbi hō ille amicū suū media nocte adiuuit, qui tres ei pa-
 nes acōmodaret. Et amicus qui hostiū clauserat et cū
 pueris lecto iacebat, ægre et moleste ferebat surgere, vt
 amico morē gereret. Nihil⁹ ait magister noster q̄ ille
 hostiū pulsando perseuerās efficere potuit, vt amicus,
 si nō ppter amicitia, saltē ppter petētis improbitatē e le-
 cto surgēs officii exhiberet. Reuera si ali⁹ ad subleuā-
 dā necessitatē alienā petitū iret panē, nō tā improbe in-
 stitisset, vt misericordiā consequerēt. ¶ Mox secūda hu- Rō. 2.
 ius ratio est, q̄ quēadmodū in malis & turpibus euitā-
 dis, ita et in bonis et officijs vsu accidere solet. Nā ma-
 teriæ obiectiq; presentia, aut virtutis, aut vitij prægran-
 dē hēt energiā mouēdi aliciēdiq; ad opus. Quā ob rem
 magni supra modū refert, vtrū diues hō, sanus, nitida
 facie, veste splēdida, te adeat miām petitū, an pauperē
 videas, facie palidū, veste sordida, vulnera forte circūfe-
 rentē, suplicē p̄ Chri matrē, perq; ei⁹ vulnera obsecratē.
 Nemo sane est q̄ nō lōgo vsu fuerit exptus, q̄ xpissime
 cū domo exiēs nullā in animo haberet eleemosynā face-
 re, paupis tñ cōspectu in meliorē fuerit mentē mutat⁹.
 Vnde et inter oratoris precepta, sunt qui cōmoneāt, vt
 si fieri cōmode possit, ille qui iniuriā p̄pessus est, oculis
 iudicis obijciat: qui vulnera ostētans, ei⁹ animū cōmo-

Religio
si medi.

Hispano
rum inge
nitum.

uere possit. Fateor nonnullas esse horum pauperum fraudes: sed, preterquam quod multo sunt plures veræ infirmitates et calamitates, si vlla vnquam fraus pietatis nomen meretur, hæc sunt, quæ piæ fraudes merito censeantur. Hinc inter alias, bona causa colligitur cur episcopi præsentia suæ esset ecclesiæ utilis & necessaria. Nam quæ de auditu commouetur ut eleemosynas aliquas pauperibus suis mittat, proprijs oculis ærunas pauperum resque aduersas intuitus, longe plures supererogare conuinceretur. ¶ Quantum valeat ut ipse qui indiget subsidiū exposcat, profecto in religiosis medicantiū, qui (ut antea dicebam) imaginem gerunt illius communis vitæ nascētis ecclesiæ, exempli gratia comonstrari potest. Vbi. n. conuentus medicitate viuunt vnus tantum religiosus, cui negotium demadatur, abunde colligit (et quidem iuste et religiose) penus omne quod pro frugalitate vel tenuitate religiosorum abundat. Sane quia sui ipse conuentus rem procurat. Quod si decem diligentissimis ac pietissimis cura hæc delegaret, vix possent, vel panem abunde comparare, qui conuentui sufficeret. Quo circa religiosi mendicantes mendicantibus pauperibus suppecias ire tenemur. ¶ Auget præterea huius argumenti vires Hispanorum conditio et ingenium. Sunt enim inter mortales, qui facilius multo prece & supplicum miseria flectuntur, quam lege coerceantur. Et ideo ex qua ciuitate mendici precibus et obsecrationibus ceterum mendicare possent, vix, si ciues ad perpetuas eleemosynas conscribantur, quadraginta in album referuntur. Nam perinde ac si tributa essent, formidant in eleemosynas nomina dare. Si id quod in alijs locis vsu accidere potest ex hac ciuitate conijcere licet, quæ (ut citra notam alius cuiusque dixerim) est in pauperes benignissima, dimidio et eo multo minores eleemosynæ in albo pauperum consignatæ sunt, quam de vna ciuitate, vbi am

plissimæ alias fiebant, vel suspicari vllus poterat. Atqui de illa conscripta summa ante tres mēses bona pars subducta est. Quanta vero iam nunc restat, nescio. ¶ Ob idq; vt viam iam hinc qua ad obiectiones respondeam cōmunire incipiā, quod in alijs regionibus, vbi homines populares magis sunt, atq; ciuiles, et qui lege in bonum cōmune facilius continentur: quod illic (in q̄) de hac eleemosynarū ratione constitutum fuerit, nemo a deo potest in exemplū Hispanis ad imitādū proponere. Quod autem pecuniæ in arculis ærarijs, quæ in templis exponuntur, congeritur, suppudet dicere q̄ fit exiguum, omniq; æstimatione minus. Illi enim ipsi qui occurrentibus mendicis libenter liberaliterq; misericordiam effundebant, cum obuios pauperes non habent, non solum mittere eleemosynas ad arculas obliuiscuntur, sed quando templum ingrediuntur, quod petenti viuo pauperi porrigerent, muto lapidi aut ligno, nō ita animantur conferre. Qua de re adeo sine diuitijs sunt æraria illa, vt nullum eis minus nomen, q̄ gazophilatiij conueniat. ¶ Ad hæc illi qui albo eleemosynarum ascribuntur solum sunt patres familias. Dum vero medici discurrūt, si nō dat marit⁹, erogat forte vxor, quæ est in pauperes propēsiō. Si nō pater, cōfert tamen filius. Quod si forsan non tribuit herus, famulus largitur. ¶ Atqui (qd' precipui momēti est in hac re argumētū) eleemosynæ nō tantum ex pecunia fieri sunt solitæ: sed ex omni supelectili dom⁹. Reperias enim qui in largiēda pecunia sunt parcissimi, boni tamen consulunt, si cōiux panem porrigat, aut mensæ reliquias, obsoletam vestem, subuculam lintheam, protritum calceū, lignorum fasciculū: quæ omnia profecto si cumulo eleemosynarum eximas (vt est hac ratione necessarium) nescio an dimidiū excipias. ¶ Sed præter decrementū atq; de-

Arcule
ærarie.

Eleemos
yna ex
omni su
plectili.

Miseri-
cordiæ
ratio.

trimentum eleemosynarū, quæ institutum hoc arcen-
di pauperes manifeste consequuntur, alia via rem aggre-
di possumus. Misericordiæ ratio non in hoc tantū posi-
ta est, vt miseris opem et auxiliū quisq; ferat: sed in hoc
præterea, qui nimmo in hoc primū, vt animus intus ca-
lamitatis pauperis misertus, cōpatiatur misero, et quan-
do ad opus facultas non suppetit, affectus hic in meri-
tis ponitur apud deū. Id qđ in Christo contēplari pos-
sumus. Qui anteq̄ turbæ illi⁹ in eremo, extincta fame,
lassitudinē recrearet, legim⁹ apud Math. et Marc. quod
misert⁹ est turbæ quæ triduo sustinebat illum. Ex quo
diuino affectu opus foras processit. Qui ergo paupe-
res oculis christianorū eripiūt, pingue (quod aiunt) la-
ctis) optimū inq̄, quod est in virtute hac præstātissima
misericordię tollūt. Nam veluti fortes et strenui homi-
nes esse non possunt, nisi qui conspectu armatorū ho-
stium sæpe fuerint irritati, ita neq; misericordes, nisi qui
æruinas calamitatesq; et res aduersas et afflictas paupe-
rū coram viderint, et contrectauerint. Quā ob rem, vt
sunt quibus pauperū aspectus nausēā mouet, et clamor
aures obtundit, sunt nihilominus alij (quibus in hac
parte mos potius gerendus esset) qui cōspectis æruinis
pauperū, cor ad misericordiā emolunt, et quas de san-
guinis nobilitate, deq; honoribus et fortunis cristas eri-
gunt, ea tunc ratione sūmittunt, qđ homines sui gene-
ris vident tā dissimili sorte et fortuna abiectos: quibus
et in hac vita similes ipsi paresq; esse poterant, & in illa
æterna felicitate lōge inferiores esse poterūt. At in præ-
cipuis solēnitatib⁹ et in sancta potissimū hebdomada,
quis ambigat conspectu pauperū et clamore, christia-
norū animos ad comiserationē valde cōmoueri? ad sen-
sūq; passionis Christi percipiendū excitari? Videre pro-
fecto videbar anno pxime elapso subtristes homines,

dicentes pœnoſſam hebdomadam perinde ſine paupe-
rum clamore obmutefcere, ac ſi feſtum eſſet ſine muſica
celebratum. ¶ Et (quod nō eſt in poſtremis habendū)
quāti rogo inter eſt maxime Princeps quomodo iuue-
tus in ipſa ſtatim prima educatione ad miſericordiam
erudiat? illius imitatione ſanctiſſimi Iob, qui has om-
nium virtutū radices ſubiecit, quod ab infantia ſecum
creuit miſeratio? Aut quomodo poteſt puer hac ſanctiſ-
ſima virtute imbui, qui nō ſenſu calamitates viderit vel
audiuerit? Hi qui modo pauperū elemoſynas dilige-
ter procurant, quia pauperū miſerias oculis conſpexere,
miſericordes eſſe et clementes in pauperes poſſunt.
Sed fac inſtituta hæc integrū ſæculū durare, vt qui mo-
do naſcūtur nunq̄ in limine domus mendicos videāt,
neq̄ inſuſos viſitent. Quo nā pectore huiuſmodi ho-
mines in pauperes eſſe poſſunt? ¶ Sed neq̄ hac tantū
de cauſa religio eſt pauperibus in præſentia auxilia et ſub-
ſidia miniſtrare: ſed certe in honorē et obſequiū Chri-
ſti. Vnde ſuper illud Pauli Thi. v. vbi nos ad miſericor-
diæ opera inſtruens exortatur, vt ſanctorū pedes laue-
mus, tribulationē patientibus ſubminiſtremus, adno-
tat Homelia. xiiij. Chriſoſt. quod opera miſericordiæ
præcipuo ſtudio, et tota animi volūtate, ſummaq̄ ala-
critate ac deuotione (tanq̄ reuera ipſi Chriſto) paupe-
ribus debemus in ſuis propijs perſonis exhibere. Neq̄
enim (inquit) officia in pauperes debem⁹ ſeruis, aut an-
cillis imperare: ſed per nos ipſi debem⁹ pauperibus im-
pendere. Verbū illud Chriſti auſcultantes. Si ego laui
pedes veſtros dominus et magiſter (ac ſi dixiſſet/nec
cuiq̄ humile officium permiſſi) et vos debetis alter al-
terius lauare pedes. Et addit Chriſoſto, quod quando
quis fuerit ſumma dignitate cōſtitutus, ac præcipui ge-
neris gloria fulgeat, non tantū pauperes ſuperat, q̄tum

Iob. 5.

Thim. 5.

Chriſoſt.
Hom. 14

Ioan. 15.

Mat. 18.
Mar. 25.

discipulos. Christus. Quando autē pauperi ministras,
Christo ministras. Nā qui susceperit (inquit) vnū par-
uulū nomine meo, me suscipit. Et quandiu fecistis vni
de istis minimis, michi fecistis. Actenus Chrysost. Vn-
de metuendū nobis esset, nequando se Christus in po-
strema die apud nos mendicum degisse confitebitur,
improperio nobis obijciat, q̄ paupes a nostro nos prof-
pectu abiecerim⁹. Vnde vix legim⁹, nō solum sanctos
fuisse prælatos ecclesie, verū neq̄ factos fuisse illustri-
simos hoīes, de quib⁹ nō sit memoriæ proditū q̄ per se
ipsi pauperib⁹ cibos ministrauerint: imo et vulnera pro-
prijs manibus contrectauerint. Vt alios interim ob-
mittam Cæsaris filio, augustā referam. Flacilla illa au-
gusta Theodosij coniux sanctissima de hoc cū primis
lib. vij. tripartitæ historiæ honoribus cumulatur, quod
cum esset in regni fastigijs, maximā sub purpura clau-
dorum atq̄ debiliū curam habebat. Non seruis, non
alijs ministris vtens, sed per se ipsa agens, et ad eorum
habitacula veniēs, vnicuiq̄ quod opus haberet, prebe-
bat. Sic etiam per ecclesiarum Xenodochia discurrens
suis manibus ministrabat infirmis, ollas eorū tergens,
ius gustans, offerens coclearia, panē frangens, cibosq̄
ministrans, calices abluēs, et alia cūcta faciens, quæ ser-
uis & ancillis mos est solēniter operari. Erat. n. illi chri-
stianorū antiquitati perpetuo in aurib⁹ verbū illud ex-
tremæ diei, qua se Christus nudū et hospite fuisse af-
firmabit, et inter nos exuriē et sitim perpeßum, vt per-
inde pauperes, ac si Christus singuli essent, suscipe-
rent, obsequijs colerēt, eorūq̄ se conspectu oblectarēt.
¶ Hæc in gratiā eorū percēsuimus, qui animo sunt in
pauperes clementi, quorū perinde absentia nō possunt
nō ægre ferre. Sed et ppter eos inhumanos homines,
qui præ auaricia saxea pectora erga pauperes habētes,

Flacilla
augusta.

aures eorū precibus obtūratūerunt, cōmodum est etiam eorū conspectui mendicos obijcere. Audio nāq; quosdā (christianos quidē ac pios homines) ad causas hui⁹ instituti ocludendi pauperes hanc etiā adhibere, quod si ex gentibus quispiam et paganis homines inter nos videret in extrema egestate mendicare, crudelitatis nos et immanitatis redargueret, essetq; illi lex nostra improperio. At vero si abditos reconditosq; et exire prohibitos esse cōspiceret, neq; tñ a nobis laut⁹ alitos, ac sumptuosius tractatos, q̄ hac eleemosynarū rōne esse possunt, fortasse peius apud eum audirem⁹. Sed aliorsum propero. Fieri nequit aliter, quomin⁹ in republica, etiā christianorū, homines sint inclementes et in pauperes crudi: versentur ergo in eorū presentia mendici, qui si non eos ad misericordiā vincere potuerint, iniustitiæ saltē in die iudicij reuincāt. Nūquid non hoc Christ⁹ edocet in diuite illo epulone, qui induebatur purpura et bisso et epulabatur quotidie splēdide. Neq; enim de hoc tantū in inferno cruciebatur, q̄ eleemosynā absenti mendico non impenderat, sed q̄ cum Lazarus ad ianuā eius iaceret, vlcerebus plenus, cupiēs saturari de micis quæ cadebāt de mēsa diuitis, neutiq; diuitē pauperis miserebat. Vide q̄nta cōgerit et exagerat Christ⁹, qbus pudorē et innominiā illi⁹ diuitis augeat: sane q̄ canes quibus micas diues porrigebat, clementiores erant in pauperē lingentes vlcera, q̄ diues ipse. Mendicis ergo ad ianuas crudeliū diuitū iacentibus Christus testibus opus habet in die iudicij, in cōfussionē et improperiū eorū. ¶ Cōtra vero ad ianuas prælatorū, ac magnatū, qui benigni sunt et misericordes in pauperes, q̄ sit pulcherrima pauperū corona: qui refecti et recreati benedictionibus suos benefactores complent, precationibus apud deū cōmendāt, Fuerint inter eos forte perditī ho-

LUC. 16.

Prælatos
rūianue.

mines, erūt verū tamē nōnulli iusti, qui nos possint iuxta verbū domini in æterna recipe tabernacula. ¶ Si in regibus et gloriosis imperatoribus exemplū ad huc Christi perseuerat, vt semel in anno pauperū pedes lauent mensisq; ministrēt, cur nō erit laudabile et honorificum quotidie pauperes ad ianuas principum, aliorūq; procerū pauperes epulari. Reuera si sancti illi patres, et ecclesiæ monarchæ, Greg. inq; Amb. et August. audirent mēdicis Christi domus principū et episcoporū non patere, non intus pransum recipi, nihil aliud reputauissent, nihilo seccius condēnassent, q̄ si paternis domibus filios audirēt interdictos. De Gregorio legimus, nunq̄ sine pauperibus et peregrinis ad mensam sedere, domū eius mendicis esse frequentissimā. Qui per inde tā fuit de pauperibus bene meritus, vt angeli sub habitu pauperū elemosynis sæpe ab eo fuerint donati, et inter conuiuas pauperes ad mensam eius confederint. Sed vt pontifici summo regē quoq; et sanguine et sanctitate clarissimū apponamus: galorū inq; regem Ludouicū inter diuos suo iure et merito relatū Blāchæ reginæ Hispanorum regibus genitæ filius, adduci nullo modo possum, vt credam, q̄ hæc ille mendicantium claustra aut iussisset vnq; aut certe pbasset. Legitur. n. a matre sanctissima ita fuisse educatū, vt pluribus ducentis pauperibus, qui in domo regia quotidie abū deficiebantur, in diebus solēnibus anteq̄ ipse cōmederet manu ppria fercula ministraret: atq; singulis sabbatis eorū pedes pprijs manib⁹ ablueret, detergeret, et oscularet: quos deinde aucta elemosyna donabat. ¶ Quare excogitare nequeo, quomō institutū hoc quo pauperes mendicare vetantur (vt eius autores prætendunt) de antiquitate cōmendari possit. Immo vero hoc inter precipua argumento concutit, quod, perinde atq; illud

Grego.

Ludouicū
cū rex.

Nonū.

de reiſciendis peregrinis, nouum cōmentum eſt: neq; gentibus, neq; priſcis chriſtianiſ vnq̄ cognitū. Quod ſi in legibus miſericordiæ poſſitum eſſet, patres iā diu eccleſiæ ſcriptum nobis dediſſent. Hoc autem inter reſpondendum ad eas cauſas et rationes, quibus eius auctores ſententiā corroborant, congruentius tractabitur.

¶ QVO RATIONES ET CAUſE PROHIBENDI pauperes mendicare, perpenduntur. Cap. xij.

PRIMUM fundamentū, quo autores clauſuræ huius mendicantium ſententiā ſtabiliſ re contendunt, eſt verbum illud diuinum Deutero. xv. Omnino indigēs & mendicus

Deut. 15.

non erit inter vos: vt benedicat tibi dominus in terra quam daturus eſt tibi in poſſeſſionem. Argumentum eſt quod. S. Th. ij. ij. q. clxxxij. art. v. diluit, dicens, quod illo præcepto legis nullus prohibetur mendicare: ſed prohibetur diuitibus ne tam tenaces ſint, vt propter hoc aliqui egeſtate mendicare cogātur. Quod quidem reſponſum eſt mente reponendum ad intelligenda quecūq; alia, aut eccleſiæ ſtatuta, aut ſanctorum decreta, quæ de hac re loquantur. Nuſq̄ enim gentiū pauperibus facta eſt cohibitiō, ne mēdicent: ſed diuitibus præceptum eſt, ne ſua crudelitate pauperes mēdicare cogant. Adde quod notiō huius nominis /mendicus/ nō eos præciſſe comprehendit (vt nōnulli exiſtimant) qui hoſtiatim obambulant: ſed quicūq; proprie dicitur mēdicus, qui adeo indiget, vt ſtipe et eleemoſyna quotidiana viuat: tametſi domi eā recipiat. Pauper enim eſt qui propriū habet vnde ægre et miſere viuat: mendicus autē qui nihil propriū habet, ſed ex alieno viuat. Mendicare nāq; non ſolū eſt petere, ſed recipere ea quæ vltro offeruntur. Hoc licet nō adeo explicite, inſignuat præ-

Mēdic.

ter. S. Th. loco modo citato Chrysostom⁹, aut quicumque ille fuit autor imperfecti, super illud Matthei. capite. v. Beati pauperes spiritu. Græce enim inquit non habet/ pauperes, sed mendici. Verbo ergo illo non solum como nebatur populus ut non essent postulantes medici, sed neque essent qui domibus inclusi, quotidianis elemosynis & sportulis indigerent. Quales modo hisce articulis instituuntur. Quare isti non putent illud se preceptum hac ratione abunde complere. Neque vero illud preceptum erat, ut sub mortali (ut verba iacet) obligaret. Sed erat exhortatio ad charitatem, quæ in quocumque populo bene instituto florere deberet. Quam ob rem post exhortationem illam eodem capite subiungitur, quod pauperes nihilominus semper essent inter eos futuri. Quæ admodum in euangelio, quantumcumque nos Christus verbis misericordiam erudiuit, et ad elemosynas animauit, quo nostram nobis tamen pectoris duritiam prænunderet, pauperes (inquit) semper habebitis vobiscum. ¶ Asciscitur præterea in exemplum instituti huius, quod Paulus similes collectas instituit fieri apud Macedoniam et Galatiam. Quarum meminit et in epistola ad Romanos et in prima ad Corinthios. At vero collectæ illæ, ut S. Th. utrobique interpretatur, alia longe ratione factæ sunt. Neque verba Pauli in terprete opus habent: adeo res est per se ipsa perspicua. Non enim collectiones illæ elemosynarum fiebant in subsidium et suffragium pauperum eiusdem, in qua fiebant, ciuitatis. Sed historia fuit, ut legitur in actis apostolorum capite. xi. quod Hierosolimam et circumiacentem Iudeam fames validissima peruaserat: et ideo missi sunt Paulus et Barnabas in Macedoniam et Achaiam, cum ad predicandum, tum etiam ad auxilia petenda pro christianis quæ erant Hierosolimis et Iudææ: iis præsertim qui prædicationi et cultui diuino operam dabat, Et hoc est quod Paulus aduibrat ad

Argm. 2.

Rom. 15.
1. Cor. 16

Actu. xi.

Galatas. ij. dicens. Iacobus Cephæ et Ioānes man⁹ de
derūt mihi et Barnabæ societatis, vt nos in gentes, ipsi
autē in circūcissionē: tantū vt pauperum memores esse-
mus: quod etiā sollicit⁹ fui hoc ipsum facere. Quas qui
dē collectas Macedones et Galatæ per ipsos apostolos
miserunt Hierosolimā. Id quod attestatur apostolus.
Rom. xv. dicens. Hinc igitur proficiscor in Iherusalē
ministrare sanctis. Probauerunt. n. Macedonia et Aca-
ia collactionē aliquā facere in pauperes sanctos, qui sūt
in Iherusalē. Placuit. n. eis vt debitores sunt eorū. Nā
si spiritualiū eorū participes sunt gentiles, debent et in
carnalib⁹ ministrare eis. Ecce quomodo collecte potis-
simū erant in subsidiū sanctorū qui discipuli erant euā-
gelij. Instar deinceps Macedoniæ persuadet Corinthis
scribens. De collectis autē quæ fiunt in sanctos (eos. s.
qui sunt Hierosolimis) sicut ordinavi in ecclesijs Ga-
latiæ, ita et vos facite. Modū autē subdit Paulus, vt per
vnā sabbati (.s. per diē dominicā) vnusquisq; vestrū
apud se ponat, recondens quod ei bene placuerit, vt nō
cū venero (.s. ad importandū Hierosolimā) tunc colle-
ctæ fiant. Non ergo elemosynæ illæ, quo in hiberent
pauperes mendicare colligebantur. Id tamē aliud agēs
non tacitus preteribo, quod in huius loci interpretatio-
ne adnotat Chrysost. homilia. xliij. nepe quod hui⁹ in-
star deberet Christianus quicūq; arculā domi, eo loco
ubi orare solitus est, pauperibus dicare, in quā, perinde
atq; sacerdos sacrificiū oblaturus manus prius lauat,
ante orationē elemosynā immitteret, vt sic mūdus ad
orationē accederet. Nā scriptū est. Date elemosynā: et
ecce omnia munda sunt vobis. ¶ Tertiū quod in con-
firmationē huius pretextitur est, q̄ in primitiua ecclesia
non erant mendici hostiatim postulantes. Hoc autē in
latissimū nos cāpum dicēdi trāsmittit. Vbi multa sunt

Gal. 2.

Rom. 15.

1. ad Cor.
16.

Chrysost.

Tertiū
argumē.

reputatione digna. Primū omnium (vt iam modo dicebam) nihil neq; in actis ecclesiæ neq; apud quempiã sanctorum patrum legitur, vnde cōiectari possimus, libertatem aliquam pauperibus fuisse ademptam exēdi mendicatum quocunq; libuisset. Secundo q; tempore Christi saluatoris nostri fuerint pauperes mendicantes, ambigere nemo potest: cū q; turbā illā pauperum, claudorum, cæcorum, alijsq; morbis et languoribus laborantium, quam frequentissimam curauit: coniectura est ex his plurimum fuisse mendicis, qui vicitim obambulant: tum, q; illud consiliū Christi Luce. xiiij. Cū facis prādiū aut cœnā noli vocare amicos tuos. &c. neq; vicinos diuites: sed voca paupes, debiles, claudos, & cæcos: et beatus eris/ plane de mendicantibus intelligendū videtur. Quod nequis cauilletur, illos in claustris tūc degere, videat quid statim sequitur in parabola illius hominis qui fecit cœnam magnam. Qui cum inuitati venire recusatē, exite (inquit seruis suis) in plateas et vicos ciuitatis, neq; id solum, sed in vias et sepes: et paupes et debiles et cæcos et claudos introducite huc. Solent enim mēdici in huiusmodi locis ciuitatis, et in biuijs viarum sedere. Neq; tempore tunc solum Christi erant mēdici: sed Augustinus tum alibi sæpe, tū etiā sermone in. ij. dominica aduentus testimonio est. Vbi christiāos largiores prædicās elemosynas debere, subdit, qd' in sanctis solēnitatibus secundū vires nras abundantius erogemus, pauperes ante omnia frequentius ad conuiuium reuocemus. Loquitur profecto de mēdicatibus: qui consueuerant in domos diuitum epulatum admitti. Adeo erat mēdicitas sæculo illo vsu et more celebris, vt. S. Th. ij. ij. q. clxxxvij. etiā teste multi christiani religionis et humilitatis causā, venditis possessionibus et in pauperes distributis, ad illum se sumisserint abiectissimum

abiectissimum ordinē. vt legitur de diuo Alexio patri-
cio Romano, et de Arsenio in vitis patruū. Et Hiero-
nim⁹ ad Oceanū de hoc etiā cōmendat Fabiolā, quod
optabat, diuitijs in pauperes effussis, stipe ipsa pauperū
viuere. Neq; profecto qui illud iam modo institutū vi-
tæ fusciperet adeo esset exprobrandus, vt aliqui existi-
mant. Sed tamen eo tantū huius reminiscor, vt osten-
dā fuisse semper in ecclesia postulantes mēdicos. At nō
opus est in re non dubia vtī testibus nō necessariis. Om-
niū enim historię quib⁹ sanctorū patruū gesta memo-
riæ prodita sunt, attestātur semper in ecclesia fuisse mē-
dicos. Neq; mendicantiū religiones aliū de nomē hoc
sibi cū re ipsa vendicarunt. ¶ Tertiā hic tamen conside-
rationē adiecerim, qđ in p̄mordio ecclesię: nēpe vsq; ad
tēpora Gregori et eo amplius, alia erat lōgeq; diuersa
religio, alia christianorū erga pauperes pectora, alia in-
stituta, alij deniq; in subsidium pauperum decreti pro-
uentus, q̄ iam modo sunt, vt possent pauperes postulā-
di molestia releuari. Affertur ab huiusmodi articulorū
autoribus id quod in vita Clementis papę legitur: nē-
pe q̄ singularū inopes regionū nominatim scriptos ha-
bebat: & quos baptismi sanctificatione mūdauerat, nō
sinebat fieri mendicitati subiectos. Similia ferme pos-
sunt verba ex gestis Siluestri, Gregorij, Martini, om-
niū deniq; patruū illius tēporis citare. At quomodo il-
li pauperes mendicare non sinerēt, hoc animaduertāt,
Non enim eos lege vetabant, prohibebant, arcebāt, ob-
struebant, sed quomodo non sinebant? Nominatim
pauperes scriptos habebant, quibus sportulas copiose
mittebant, ne vlla illis mendicandi necessitas restaret.
Hac sanctissima ratione ius illis mēdicandi auferebāt.
Nisi iura huc accersendo vniuersa molestus essem, q̄ id
copiose patefacere possē, Sed titulū interim de religio-

Hiero.

Conside-
ratio. 3.

Clemēs.

sis domib⁹: & in decretalib⁹ et in clemētinis cōsultaue-
rit, plane intelliget, quāta prælatis cura pauperū fuerit
iniuncta, q̄ anxie et solícite sacerdotes illi, vt veripatres,
filiorū pauperū res pcurabāt, administrabant, pprijsq̄
sūptibus fouebāt. ¶ Sed præter peculiare cuiusq̄ elec-
mosynas, studiū erat hospitalia diuersis gn̄is vbicūq̄
locorū erigere, vt est in. C. de sac. san. eccles. L. sancim⁹:
qd̄ et in iure canonico. xxij. q. viij. cap. tributū / refert.
Erāt. n. Xenodochia. i. hospitū pauperū dom⁹ Orpho-
notrophia. Qd̄ est orphanorū receptacula Ptochotro-
phia / vbi inopes & mēdici alebant. Brephotrophia / pu-
ta ædes, q̄bus infantes nutriebant Gerotocomia. s. vbi
sees et debiles sustēbant. Adeo tūc recētis sanguinis
Christi virore ecclesia rigata benignitate et clemētia in
paupes reflorebat, vt nulla potius alia rōne animos ho-
minū cōciliaret, cōtraheretq̄ ad fidē Christi. Vnde vt
li. 6. ecclesiasticæ historiæ scriptū est, Iulian⁹ ille aposta-
ta qui ecclesiæ apertū bellū indixit, hoc paganos sumō
pere exortabat, vt Xenodochia et pauperū hospitia ex-
truerēt, dotarēt, ditarētq̄, vt hac clemētia christianis ex-
cellētes, paganos in christianismū pperātes possent in
paganismo retinere. ¶ Sed qd̄ demū exēplo illius eccle-
siæ pauperib⁹ opitulari cōtendimus, ne postulare indi-
geāt? Quarta tūc pars omniū fructuū et redituū eccle-
siæ decreta erat et destinata alēdis paupibus: vt est in de-
creto Gelasij can. q̄tuor. xij. q. ij. et in decreto Simplicij
can. de reditib⁹: et in cōcilio Toletano can. sancim⁹ / ibi
dē. Et tñ q̄ntuncūq̄ tūc erat optime pauperib⁹ succur-
sū, nusq̄ legim⁹ interdictū eis fuisse postulare. Qua er-
go rōne in hoc moō sæculo, qñ dari nobis optam⁹ cha-
ritatē illi⁹ gētis, prælatos illi⁹ ætatis, sanctiones illi⁹ ec-
clesiæ, puent⁹ deniq̄ ānuos paupibus cōstitutos, qua
(in q̄) rōne adduci possumus, mēdicos a facultate liber-
tateq̄ postulādi cohibere? ¶ Coloniēses, ad quorū pro

Diferfa
Hospita
liū gn̄a.

Lib. 6. ec-
clesiasticæ
historiæ,
c. 29.

uiniatiale couentū (quia nec papæ autoritate pollet, nec
quicq̄ præter iura cōia de hac re pprie fanciuit) nihil
rñdeo, aut Hipréses, aut germani vlli neutiq̄ Hispanis
in hac re exēplo esse possūt. Nā præterq̄, q̄ (vt antea di-
cebam⁹) multo sūt magis politici, æraria publica hēnt
amplissima, vñ iusta subsidia paupibus decernūt. vt in
coloniēsib⁹ atq̄ hiprésib⁹ statutis habet. Id qd̄ de Ve-
netis, Genuēsibus, multisq̄ italis fama est. Nos autē,
sola medicata pecunia, nescio quo possumus mō auxi-
lia medicis sufficere, vt eos iure medicare cohibeam⁹:
q̄ntūcūq̄ sint eleemosynarū leges cōsultissimæ. ¶ Et,
qd̄ omniū hic ego plurimū animo reputo, q̄ legū hu-
iusmodi atq̄ ordinationū legitimi sunt latores, pmul-
gatores, et executores, nō equidē sæculares, sed ecclesiæ
prælati sūt, et sacerdotes. Vbi nā rogo paginæ sacræ
quo ve forte sacrorū canonū sæculares huic pauperū
muneri patrōes designant: aut vbi nō ecclesiæ sacerdo-
tes et ep̄i huic negotio, veluti pauperū patres, destinen-
tur? Quid ita: quia sacerdotes voluit Christ⁹ vt (ei⁹ ait
discipul⁹ Paul⁹) ab sæculari solitudine vacare. Nā q̄
sine vxore (inqt) est, solicit⁹ est quæ domini sunt, quo
mō placeat deo. Qui autē cō vxore est, solicitus est quæ
sūt mūdi, quomō placeat vxori: et diuisus est. Quorsū
hæc? Certe vt cōiueā, negotiū hoc & pauperū curā diu
nō posse in manib⁹ sæculariū, q̄nta sint cūq̄ p̄bitate et
prudētia præditi, pdurare. Nō ita de⁹ et ecclesia institu-
tū esse duxit. Sed structuræ hui⁹, q̄ spūalis est, ep̄i ar-
chitecti essēt, oporteret, populi mun⁹ est vt materiā syl-
uāq̄ subministreret. Qm̄ sæculares vxores duxerunt, fa-
miliā hēnt, curis alijs negociationibusq̄ et solitudini-
bus cōplicant. Vix se ab illis extricare possūt, vt humōi-
mæ officijs libere vacare possint. Nisi ex pauperū ele-
emosynis stipēdia ministris statuānt, raros inuenias q̄

Per ora-
tia.

in officio perseuerent. Atq; ita vsu contingere videm⁹,
vt bona eleemosynarū parte, quæ ministris obuēnit, de
fraudentur pauperes. Sed ais prælati non perinde atq;
prædecessores, curam pauperum gerūt. Fateor equidē:
sed sperare nō possum vt sæculares, episcoporum vices
fungētes, resarciant dāna, satis (in q̄) negotio faciant,
vt pauperes in claustris perpetuo possint sustineri. Qui
modo negotium susceperūt, quia proceres sunt et præ-
cipui homines, christianissime instituti, rem poterunt
in tempus continuare: cū tamen deinceps alij atq; alij,
in hac sint puincia succesuri, prolabi subinde ac sensim
cadere necessarium est. ¶ At vero, quo iam ad portum
applicans, vela contraham, id quod in vniuersis, quæ
homines tentantes adoriuntur, maximum habet pon-
dus, experientiam (in q̄) in testimonium appello. Trie-
nium ferme iam hæc eleemosynarum ratio vsu et mo-
re seruatur. Quis nam inde in effectu fructus prouene-
rit, hoc tu prouidentissime Princeps fac certo scias. De
hoc (quia non in iure, sed quod aiunt in facto positum
est) nullam mihi vollo haberi fidē. Tametsi quod ego
hic et audiendo et videndo experior: ac perinde de alijs
locis conijcio, multum huic negotio refragatur. Sed
tu hoc, vt es oculatissimus, da operam vt fraude procul
intelligas. Primum, an in turbis validorum mendican-
tium quæ vrbibus magnæ depulsæ sunt, aliqui forsan
legitimi pauperes promiscue excesserint. Alterum quā-
do nullum vicitim obambulantem mendicum conspi-
cimus, vtrū numerus pauperū in antiquis hospitalib⁹
succreuerit, an vero aucta fuerint alia, quibus illi q̄ dis-
currebant recepti fuerint. Mox an sint christiani homi-
nes qui querimonias spargant, q̄ non sint iam mendi-
ci qui ad eleemosynas extorquendas vim inferant. Nā
in hac etiam re solitum erat regnum celorum vim pati,

Deinde an eleemosynæ, quæ ex actis vagabundis adē
ptæ sunt, incolis postulareq; verecundantibus (is qui
præcipu⁹ in hac re habēdus fuerat finis) integræ obue-
niant. An vero forsan nichilo illi, aut forte paululo me-
lius habeant: sed eleemosynarum summa quæ esse con-
sueuerat, fuerit extenuata. Quod si rem prospere succe-
dere cognoueris. Nempe si eleemosynas nichilo mino-
res, sed maiores multo fieri, si incolarū pauperū mise-
rias, ærūnas, et calamitates, quibus grauiter cōprimū-
tur, auctis eleemosynis subleuari, curam adhibe, tuāq;
Principis authoritatem interpone, vt horum instituto-
rum ratio procedat. Tunc vero quo Principis animum
propendere conspexerimus, inclinabimus omnes. Illi
parti applaudemus, suffragabimur, fauebimus. Id vni-
uersi tutabimur, prædicabim⁹, adiutabimus. Sin vero
rem deteriorari senseris, tunc satis fuerit, si studia illa et
instituta eleemosynas conscribendi in auxilium et sub-
sidium pauperū incolarū, qui egestatē domi sustinent,
retineamus, cōmendemus, et, vt prosperētur, sūma ope
nitamur. Nam illa deo esse non possunt nisi probatissi-
ma et acceptissima. Cæteris vero mēdicis ius relinqua-
tur postulādi. Nam q; aliquis vere pauper publicas, q;
mendicauerit, poenas luat, absit vt in christianorum re-
gno sub christianissimo Principe audiamus. Illius. n. Deut. 2°
prodigiosæ statuæ cuius Daniel mysterium interpre-
tatus est, licet caput aureum esset, et pectus argenteum,
pedes vera abiectissimi (nempe partim ferrei, partim fi-
ctiles) tamē cōminutis pedibus, corpus subinde ipsum
ex preciosis metalis corruit. Quid si ordo hic abiectissi-
mus pauperum, eleemosynarum meritis sublimiores
rei publicæ ordines sustentat. Quo de medio sublato,
totum periclitetur corpus. At vereor, ne te iam prolixæ
orationis tædere incipiat. Nā nescio quo impetus me

longius q̄ institueram, surripuerit. Tametsi quando
nihil aliud quale quale obsequiū hoc meū præstiterit,
sunt tamen hic nōnulla, quæ te legisse nō p̄nitebit ad
præstantissimam hanc præclarissimāq; misericordie
virtutem comparandam. Etenim qui in tantam regno
rum spem diuino numine & misericordia hac luce do-
natus es, quanta neminē secundū patrē, aut forte perq̄
rarissimos, vnq̄ natura produxit, quibus nam alijs q̄
misericordie potes officijs amplissima beneficia repen-
dere? Nam et si velut in throno dei, ita et in Principis
folio ambas confedere deceat, iustitiam et misericor-
diam: hæc tamen, perinde atq; in deo, maiori in re
gesplendore fulget. Sed vtraq; faxit deus, effi-
cias, vt qualem te inter mortales merito te-
nere gaudemus, tali etiam esse loco
inter diuos perpetuo viden-
tes gratulemur.

Vale.

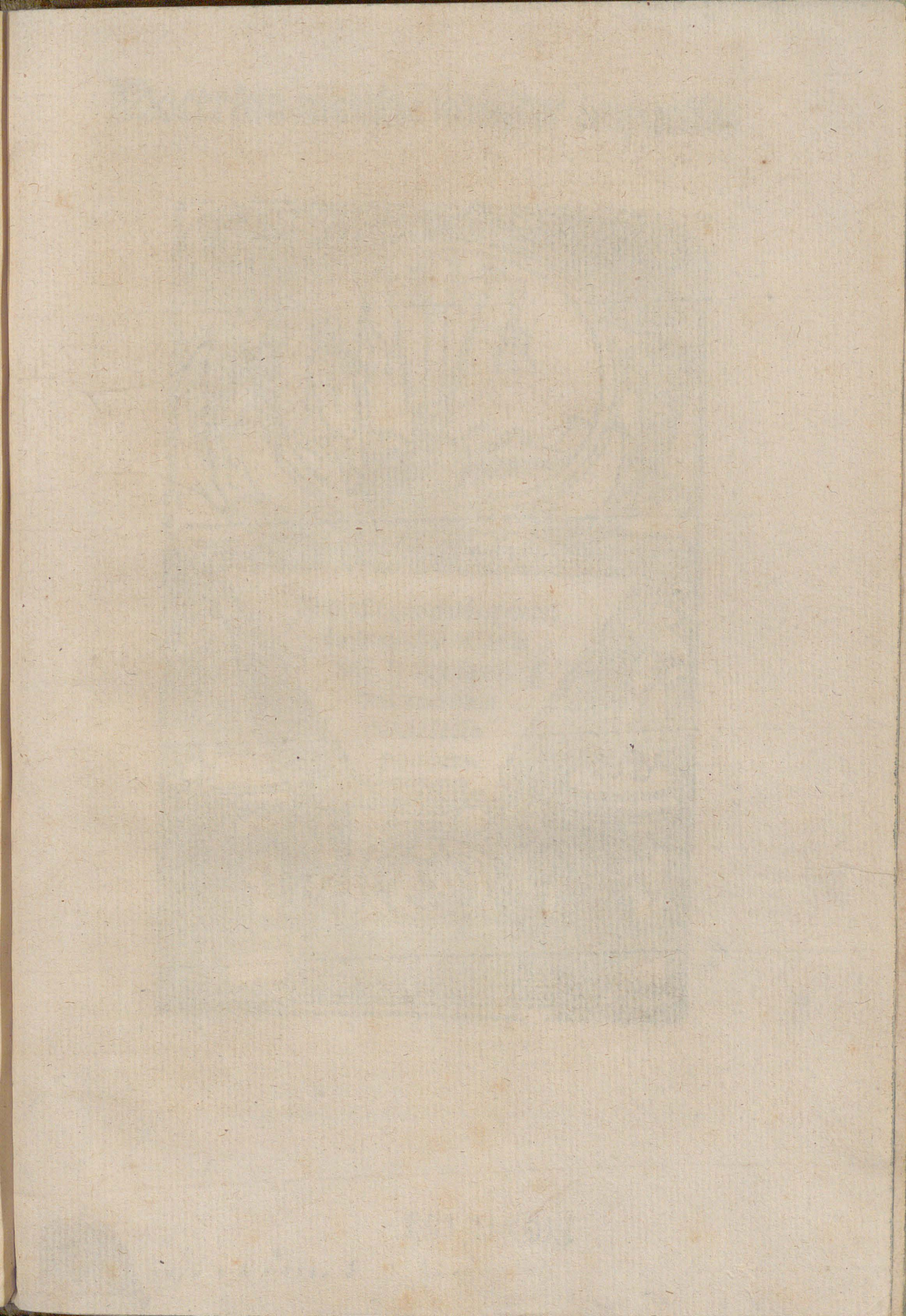
Salmanticæ.

In officina Ioānis Giuntæ

trigessima Ianuarij.

Anno domini.

1545.

616712122